بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

سُورة الرّعد ގެ މާނަ

سُورة الرّعد ‏ ‏ ‏ ‏ އާޔަތުގެ ޢަދަދު (٤٣)

الٓمٓر ۚ تِلْكَ ءَايَٰتُ ٱلْكِتَٰبِ ۗ وَٱلَّذِىٓ أُنزِلَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ ٱلْحَقُّ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ ٱلنَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١﴾ ٱللَّهُ ٱلَّذِى رَفَعَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ۖ ثُمَّ ٱسْتَوَىٰ عَلَى ٱلْعَرْشِ ۖ وَسَخَّرَ ٱلشَّمْسَ وَٱلْقَمَرَ ۖ كُلٌّ يَجْرِى لِأَجَلٍ مُّسَمًّى ۚ يُدَبِّرُ ٱلْأَمْرَ يُفَصِّلُ ٱلْءَايَٰتِ لَعَلَّكُم بِلِقَآءِ رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ ﴿٢﴾ وَهُوَ ٱلَّذِى مَدَّ ٱلْأَرْضَ وَجَعَلَ فِيهَا رَوَٰسِىَ وَأَنْهَٰرًا ۖ وَمِن كُلِّ ٱلثَّمَرَٰتِ جَعَلَ فِيهَا زَوْجَيْنِ ٱثْنَيْنِ ۖ يُغْشِى ٱلَّيْلَ ٱلنَّهَارَ ۚ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَٰتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٣﴾

ތަރުޖަމާ

الٓمٓر ۚ = މިއަކުރުތަކުގެ މާނަ ޙަޤީޤަތް ދެނެވޮޑިގެންވަނީ الله އެވެ. (މިއީ إعجاز القرآن ގެތެރެއިންވާ އަކުރުތަކެކެވެ. މިއީ މިއަކުރުތަކާގުޅޭ ބަސްތަކާ އެންމެ ރަނގަޅަށް ދެނެވޮޑިގެންވަނީ. والله أعلم.❁ تِلْكَ = އެއީ: އެބަހީ (މިސޫރަތުގެ އާޔަތްތަކަކީ) ❁ ءَايَٰتُ ٱلْكِتَٰبِ ۗ = ފޮތުގެ އާޔަތްތަކެވެ. [(توراة އާއި إنجيل ގެ އާޔަތްތަކެވެ. / ނުވަތަ قرآن ގެ އާޔަތްތަކެވެ.) މިހެން ترجمة ކުރެވެ. ކަލާނގެ އެއީ طبرى ގެ ترجمة އެވެ. ފަހެ އެއީ إبن كثير ގެ ترجمة އެވެ. އަދި ފަހުގެ ބައެއްބައިކަމުގައިވެސް ބަލައެވެ.) ❁ وَٱلَّذِىٓ أُنزِلَ إِلَيْكَ = އަދި ކަލޭގެފާނަށް ބާވައިލެއްވުނު ބަސްފުޅުގެ ހައްޤުކަމާއި.❁ مِن رَّبِّكَ = ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ حضرة ން.❁ ٱلْحَقُّ = އެއީ ހަމަ حقّ ތެދެވެ.❁ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ ٱلنَّاسِ = އަދި އެހެންނަމަވެސް ގިނަމީސްތަކުން.❁ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١﴾ = ތެދުނުކުރެއެވެ. އީމާނުނުވެއެވެ.❁ ٱللَّهُ ٱلَّذِى = الله އެއީ.❁ رَفَعَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ = އުޑުތައް އުފުއްލެވި ކަލާނގެއެވެ. ❁ بِغَيْرِ عَمَدٍ = އެއްވެސް ތަނބަކާ ނުލައި. ❁ تَرَوْنَهَا = އެތަނބެއް ކަލޭމެން ދެކޭނޭ. ❁ ثُمَّ ٱسْتَوَىٰ = ދެން އެކަލާނގެ إستواى ވެ ވޮޑިގެންނެވިއެވެ. ❁ عَلَى ٱلْعَرْشِ = عَرْش މަތީ ❁ وَسَخَّرَ ٱلشَّمْسَ وَٱلْقَمَرَ = އަދި އެކަލާނގެ އިރާއި ހަނދު ކިޔަމަންކުރައްވައިފިއެވެ. ❁ كُلٌّ يَجْرِى = އެއިން ކޮންމެ އެއްޗެއްވެސް ދުވެއެވެ. ދަތުރުކުރެއެވެ.❁ لِأَجَلٍ مُّسَمًّى ۚ = ކަނޑައެޅިގެންވާ މުއްދަތަކަށް.❁ يُدَبِّرُ ٱلْأَمْرَ = އަދި އެކަލާނގެ ކަންތައްތައް تَدْبِيرُ ކުރައްވައެވެ. ❁ يُفَصِّلُ ٱلْءَايَٰتِ = އަދި އެކަލާނގެ دليل ތައް (އާޔަތް) تفصيل ކުރައްވައެވެ. ❁ لَعَلَّكُم بِلِقَآءِ رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ ﴿٢﴾ = ކަލޭމެން ކަލޭމެންގެ ربّ އާ ބައްދަލުވާނެކަމުގައި يقين ކުރުމަށްޓަކައެވެ. ❁ وَهُوَ ٱلَّذِى = އަދި ހަމަ އެކަލާނގެއެވެ.❁ مَدَّ ٱلْأَرْضَ = ބިންގަނޑު ފުޅާކުރެއްވި. ❁ وَجَعَلَ فِيهَا = އަދި އެކަލާނގެ އޭގައި ލައްވައިފިއެވެ.❁ رَوَٰسِىَ وَأَنْهَٰرًا ۖ = ފަރުބަދަތަކާއި ކޯރުތައް. ❁ وَمِن كُلِّ ٱلثَّمَرَٰتِ = އަދި (ގަހުގެ) ކޮންމެ މޭވާއެއްގައި.❁ جَعَلَ فِيهَا = އެކަލާނގެ އޭގައި ލައްވައިފިއެވެ. ❁ زَوْجَيْنِ ٱثْنَيْنِ ۖ = ދެޖޯޑު ހަދަކަން ދެބައި ފިރިހެން އަންހެން. ❁

يُغْشِي ٱلَّيْلَ ٱلنَّهَارَۚ = ރޭގަނޑުން ދުވާލު އަނދިރިކުރައްވައެވެ. ۞ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަންކަމުގައިވެއެވެ. ۞ لَأَيَٰتٖ = (ކުދަދުރުވަސްތަކާ އެއްކަމުވަސްތަކަމަށް دليل ކުރާ) ކަސޭއެޅިގެންވާ ހެކިތަކާއި دليل ތައް. لِّقَوْمٖ يَتَفَكَّرُونَ ۝٣ = فكر ކުރާ ބައެއްމީހުންނަށްޓަކައެވެ. ۞

إجْمَالِي މާނަ

(١) الٓمٓرۚ : މިބަސްތަކީ އަންގުހުރި رَمْزُ ގެ މާނައެއް އަދި އޭގެ މުރާދެއް ކޮބައިކަން ދަންނަވާނެގޮތެއްނުވެސް الله تعالى އެވެ. މިއިން އަންގަބޭނުންވާކަމަކީ آدم ގެދަރިންނަށް ބަސްފުޅުގެ މިސާލެއް އެއް إعجاز القرآن ގެމުޢުޖިޒާތް ނަގާލުމަކަށްކަމެވެ. އާލާއުލަމާއެވެ ބައެއްބޭކަލުންގެ رَأى ވެއެވެ. تفسير الطّبرى ގައި إبن عبّاس رضى الله عنهما ގެ ރިވާޔަތެއް މިސްރައުގެ މިއަކުރުތަކާގުޅި ގެންނަވާފައިވެއެވެ. އޭގައިވަނީ ""'أنا اللّهُ أرَى'"" މިހެންނެވެ. މިގޮ މާނައެއްކަމުގައި ބޭނުންވާ ތިމަންރަސްކަލާނގެގެ الله އެވެ. ތިމަންރަސްކަލާނގެ ދެކެވޮޑިގެންނަވަމެވެ. މިއެވެ...

ދީން އެއްގަލުގައި މިސްރަތުގެ އާދަމްތަކާ ޚަބަރު އާދަމްތަކެވެ. މިޚަބަރު ޢަބްދުއްސަލާމާއި ދުނި ކުރަ إختلاف އެއްވެއެވެ. طبرى ގެ تفسير ގައިވަނީ އެއީ ޔަހޫދީ قرآن ކިޔަހެވެ. އަދި ފަހުގެ تَحْقِيْقُ ތަކުންވެސް އެގޮތަށް ފެނެއެވެ. ދީން އަދި މިއީ ކުރީގެ ޚަބަރުތަކާ އާދަމްތަކުންނަމަވެސް توراة އާއި إنجيل ކަމުގައެވެ. ابن كثير ގެ ترجمة ގައިވަނީ الله ބާވައިލެއްވި ޚަބަރުކަމުގައިވަނީ مؤمن ނުވާނަމަ މަހަލަވާއް ނުހަނު ހާލުއެވެ. ދީން އަދި އެއްގަލުގައި ކަލާގެފާނުގެ ކަލާގެފާނުން رَبّ ގެ حضرة ން ބާވައިލެއްވި ތަކެތީގެ މުޚްރާ ހަމަ حقّ ތެދުކަމުގައެވެ. އަދި އެހެންނަމަވެސް މިސްތަކުންނަކީ ގިނަމީހުން ތެދުކުރާ ކަމުގައެވެ. އެއަށް އީމާންނުވާކަމުގައެވެ.

(٢) އޭ މިސްކީނުންނޭވެ! ކަލޭމެން ދެކޭނެ އެއްވެސް ތަނބަކާ ނުލައި އުޑުތައް އުފެއްދެވީ ހަމަ الله އެވެ. ދެން އެކަލާނގެ عَرْشِ މަތީ إِسْتِوَاى ވެވޮޑިގެންވިއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ އިރާއި ހަނދު ކިޔަމަންކުރައްވައިއެވެ. އެއިން ކޮންމެ އެއްޗެއްވެސް ކަނޑައެޅި عَيَّن ވެގެންވާ ވަގުތަކަށް ދުއްވުމުގައެވެ. ދުއްވަނީއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ އެދިވޭގެންނަވާ ފަރާތުން ކަންތައްތައް تَدْبِيْرُ ކުރައްވާ ހިންގަވައެވެ. މިޚަބަރާކަމުއެއްވެސް މިވަނީ ކަލޭމެން ގެއްލިވި رَبّ އާއި ކަލޭމެން ބައްދަލުވާނެކަން ތެދުކޮށް يقين ކުރުމަށެވެ. قيامة ދުވަހާއި محشر ކުރެއްވުމާއި جزاء ދެއްވުން يقين ކުރުމަށެވެ.

(٣) އަދި ބިންގަނޑު ފަތުރުއްވާ ދެއްވީވެސް ހަމައެކަލާނގެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ އޭގެމަތީގައި ފަރުބަދަތަކާއި ކޯރުތައް ލެއްވިއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ގަސްގަހާގެހިގެ މޭވާތަކުން ނަރުއްވައި އަދި އެއިން ކޮންމެ ވައްތަރެއްގައި ޒޫޖޭގޮތުން ފިރިހެން އަންހެން ލެއްވިއެވެ. (މިކަމަކީ މިޒަމާނު عَمَلِي تحقيق ގެ ކޮރިންވެސް ސާބިތުވެގެންވާ ކަމެއްކަމުގައިވެއެވެ.) އަދި ރޭގަނޑުން ދުވާލު އަނދިރިވާގޮތްވެސް އެކަލާނގެ ލެއްވިއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަންކަމުގައި الله ގެ قدرة ތެރިކަމާއި އެއްކަލައުވަންތަކަމުގެ މައްޗަށް دليل ކުރާ ގިނަގުނަ دليل އާއި ހެކި ވާކަންކަށަވަރެވެ. ނަމަވެސް އެކަން ވިސްނަން އެނގޭނީ އަދި قبول ކުރާނީ ކަންކަމަށް ވިސްނާ ފިކުރުކުރާ ބަޔަކަށެވެ.

وَفِي ٱلۡأَرۡضِ قِطَعٞ مُّتَجَٰوِرَٰتٞ وَجَنَّٰتٞ مِّنۡ أَعۡنَٰبٖ وَزَرۡعٞ وَنَخِيلٞ صِنۡوَانٞ وَغَيۡرُ صِنۡوَانٖ يُسۡقَىٰ بِمَآءٖ وَٰحِدٖ وَنُفَضِّلُ بَعۡضَهَا عَلَىٰ بَعۡضٖ فِي ٱلۡأُكُلِۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَأٓيَٰتٖ لِّقَوۡمٖ يَعۡقِلُونَ ﴿٤﴾ ۞ وَإِن تَعۡجَبۡ فَعَجَبٞ قَوۡلُهُمۡ أَءِذَا كُنَّا تُرَٰبًا أَءِنَّا لَفِي خَلۡقٖ جَدِيدٍۗ أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ بِرَبِّهِمۡۖ وَأُوْلَٰٓئِكَ ٱلۡأَغۡلَٰلُ فِيٓ أَعۡنَاقِهِمۡۖ وَأُوْلَٰٓئِكَ أَصۡحَٰبُ ٱلنَّارِۖ هُمۡ فِيهَا خَٰلِدُونَ ﴿٥﴾

ބަސްމާނަ

وَفِي ٱلۡأَرۡضِ = އަދި ބިމުގައި ވެއެވެ. ❁ قِطَعٞ مُّتَجَٰوِرَٰتٞ = ގާތްގާތުގައިވާ ބައިބައި. ❁ وَجَنَّٰتٞ مِّنۡ أَعۡنَٰبٖ = އަދި މޭވާގަސްތަކުގެ ބަގީޗާތަކެއް. ❁ وَزَرۡعٞ = އަދި ދަނޑުގެއި. ❁ وَنَخِيلٞ = އަދި ކަދުރު ގަސްތައް. ❁ صِنۡوَانٞ وَغَيۡرُ صِنۡوَانٖ = ދެފަރާތަށް ފަޅައިގެން ދިޔަ ގަސްތައް، އަދި ދެފަރާތަށް ނުފަޅާ ގަސްތައް. ❁ يُسۡقَىٰ بِمَآءٖ وَٰحِدٖ = ފެންދެވޭ ހަމަ އެއްފެނަކުންނެވެ. ❁ وَنُفَضِّلُ = އަދި މިއަޅުގަނޑުމެން ފަޟީލަތްތެރިކުރައްވަމެވެ. بَعۡضَهَا = އޭގެ ބައެއް. ❁ عَلَىٰ بَعۡضٖ = އަނެއްބައެއްގެ މައްޗަށް ❁ فِي ٱلۡأُكُلِ = ކާއެއްޗެހީގައި. ❁ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަމުގައި ❁ لَأٓيَٰتٖ = ހެކިތައް ވެއެވެ. ❁ لِّقَوۡمٖ = ބުއްދި ބޭނުންކުރާ ބަޔަކަށް. ❁ يَعۡقِلُونَ ﴿٤﴾ = ❁ وَإِن تَعۡجَبۡ = (އޭ رسول الله އެވެ!) އެ مُشْرِك ން ކަލޭގެފާނަށް ދޮގުކުރުމާމެދު ކަލޭގެފާނު عجائب ވެވަޑައިގަންނަވާނަމަ. ❁ فَعَجَبٞ قَوۡلُهُمۡ = ފަހެ އެމީހުންގެ ބުނުމަކީ عجائب ކަމެކެވެ. އެއީ: (އެމީހުން ބުނާ ބަހަކީ). أَءِذَا كُنَّا تُرَٰبًا = އަޅުގަނޑުމެން ވެއްޔަށް ވެއްޖެއްޔާ. (ދެން ހަމަ އަލުން ޚަލްޤުވާނީތޯ) ❁ أَءِنَّا لَفِي خَلۡقٖ جَدِيدٍۗ = އަޅުގަނޑުމެން ފަހެ އަލުން ޚަލްޤުކުރެވޭނީތޯ؟ ❁ أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ = އެމީހުން އެއީ. ❁ كَفَرُواْ بِرَبِّهِمۡۖ = އެމީހުންގެ ربّ އަށް كافر ވީ މީހުންނެވެ. ❁ وَأُوْلَٰٓئِكَ = އަދި އެމީހުންނަކީ ٱلۡأَغۡلَٰلُ فِيٓ أَعۡنَاقِهِمۡۖ = އެމީހުންގެ ކަރުތަކުގައި ކަށިގަނޑުތައް ޖަހާފައިވާ މީހުންނެވެ. ❁ وَأُوْلَٰٓئِكَ = އަދި އެމީހުން އެއީ. أَصۡحَٰبُ ٱلنَّارِۖ = ނަރަކައިގެ އަހުލުވެރިންނެވެ. ❁ هُمۡ فِيهَا خَٰلِدُونَ ﴿٥﴾ = އެމީހުން ދާއިމީ ގޮތުގައި އެތާނގައި ހުންނާނެއެވެ. ❁

إجْمَالِي މާނަ

(٤) އަދި މިބިމުގެ ބިންގަނޑުގައި ގޮތްގޮތުގެ އެއްބައި އަނެއްބައާ ޖެހިޖެހިގެންވާ ބައިބައިވެއެވެ. (އެއީ އަޅުގަނޑުމެންވެސް މިޔާރާ قَارَّة ތަކެއް އެބަހި ޓާރިބިންބިންތަކެއް ކަމުގައިވާފަރާތެވެ. ނުވަތަ ބިމުގެ ފަހަރަކަށްފަހަރަ ކަމުގައިވާފަރާތެވެ. އަދި މިހިރާގޮތެއްވެސް އެއީން دليل ކުރެއެވެ.) އަދި އަކަރާގެ އެބިމުގައި މާބިސްކަދުރުގެ ބަގީޗާތަކާއި ދަނޑުބިމާއި ދަނޑާއި ފެހިވިއެވެ. އަދި އެއްބުޑުން ދުކުރިގަނޑު ނުވަތަ އެއަށްވުރެގިނަކުރިގަނޑު ކަދުރު ރުކާއި އަދި އެކުރު ކަދުރު ރުއްވެސް އެބަވެއެވެ. (އެއީ المدينة المنوّرة ގެ قُبَا އިން އަހުރެންގެފަސް ދުކާފައިވާ ތަކެއްޗެވެ. އަދި ކަދުރާ މާބިސްކަދުރު މިއާއޮގައި ވަކިން خاصّ ވެފައިވާ އެއްޗެއްގެ ފައިދާބޮޑު ކަދުރުކަދުގައި ފެނެއެވެ. والله أعلم)

ދެންވެސް މިހުރިހާ ބާވަތްތަކެއްގެ ގަސްގަހާގެހާވަސް ފެންދެވޭ ހަމަ އެއްފެނުންކަމުންނެވެ. އެއީ ވާރޭފެނެވެ. މިއިން ފައިބާފެނެވެ. އަދި އެކެއްގެ ކާއެއްޗެހި ގޮތުން ބާގެ އެކަމެއްގެ މިވަންހަރަސްކަމާއި އަރަކާއި މޮޅުކަމުގައި ތަފާތުވެއެވެ. ގޮތްކުރާ ވައްޓާ ހީނުގެ ހޮޅުގެ ހިފޭނެ...... ދެން މިހުންގެސް ތަފާތު ރަހަތަކުގައި އެއްދުވެއެވެ. ހަމަކަނަވަރުން މިކަންކަމުގައި الله ގެ قدرة ތެދުކަމާއި އެއްކައުވަންތަކަމުގެ މައްސަލަ دليل ކުރާ دليل ތައްވާކަންކަމަށެވެ. އެކަމަކު އެއީ ބުއްދީގެ ބާރުންކަނޑާ ވިސްނާ އަދި عبرة حاصل ކުރާ ބަޔަކަށެވެ.

- ދަންނަވާލެވެ! އިންސާނުންގެ ވެސްމުކި ހަމަގަސްގަހާގެހިގެ މިސާލެވެ. އެންމެންވެސް ކައިބޮއިހަދަނީ ހަމަބިމުގެ ތަކެތިންނެވެ. ބިނީ ހަމަ އެއްފެނެކެވެ. ބައްޕައި ހަމަ آدم عليه السّلام އެވެ. ނަމަވެސް ތަނަވަސް ނުބައިގައި ތަފާތެވެ. ތެދުދަގެ ބާވައިޖެއްވުމުން އެތެރެދަގެ قبول ކުރި ވަކިބައެއްކެވެ. އަނެއްބައަކު قبول ނުކުރިއެވެ.

(٥) އޭ رسول الله އެވެ! އެ مشرك ންގެމީހުން ކަށަވަރުން ތަޢައްޖުބުވާނީ ކަށަވަރުން عجائب ފާވަޔާއިގެންނުވިނަމަވެސް އެއަޔި އަދި އެހާ عجائب ކަމެއްނުންނެވެ. ފަހެ އެމީހުންގެ މިބަހުގައިވާ عجائب ކަމަށް އަދި މާބޮޑެވެ. އެމީހުން އެބުނަނީއެވެ. "އަހުރެމެން މަރުވެ ކުރިކުރިވެ ވެއްޔަށްވީމާވެސް ދެން އަލުން ވެސް އަހުރެމެން އަލުއަށް ހެއްދެވޭނެ ހެއްޔެވެ؟ محشر ކުރެވޭނޭ ހެއްޔެވެ؟" ފަހެ އެފަދަ މީހުންނަކީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ قدرة ތެރިކަމާމެދު إنكار ކުރިމީހުންނެވެ. އަދި އެއީ ކާފިރުވެފައިވާ ދުވިލިބިވީމީހުންނެވެ. އެފަދަ މީހުންނަކީ قيامة ދުވަހުން އެމީހުންގެ ކަރުތަކުގައި ނަރަކައިގެ ކަށިކަޑު އެޅުވޭނޭމީހުންނެވެ. އަދި އެއީ ނަރަކައިގެ ވެރިންވެރިންނެވެ. އެމީހުން ދާއިމީކޮށް ހަމަ އެތަނުގައެވެ.

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِٱلسَّيِّئَةِ قَبْلَ ٱلْحَسَنَةِ وَقَدْ خَلَتْ مِن قَبْلِهِمُ ٱلْمَثُلَٰتُ ۗ وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ لِّلنَّاسِ عَلَىٰ ظُلْمِهِمْ ۖ وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ ٱلْعِقَابِ ﴿٦﴾ وَيَقُولُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ لَوْلَآ أُنزِلَ عَلَيْهِ ءَايَةٌ مِّن رَّبِّهِۦٓ ۗ إِنَّمَآ أَنتَ مُنذِرٌ ۖ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ ﴿٧﴾ ٱللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنثَىٰ وَمَا تَغِيضُ ٱلْأَرْحَامُ وَمَا تَزْدَادُ ۖ وَكُلُّ شَىْءٍ عِندَهُۥ بِمِقْدَارٍ ﴿٨﴾ عَٰلِمُ ٱلْغَيْبِ وَٱلشَّهَٰدَةِ ٱلْكَبِيرُ ٱلْمُتَعَالِ ﴿٩﴾ سَوَآءٌ مِّنكُم مَّنْ أَسَرَّ ٱلْقَوْلَ وَمَن جَهَرَ بِهِۦ وَمَنْ هُوَ مُسْتَخْفٍۭ بِٱلَّيْلِ وَسَارِبٌۢ بِٱلنَّهَارِ ﴿١٠﴾

ލަފުޒު

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ = (އޭ رسول الله އެވެ!) އަދި އެމީހުން ކަލޭގެފާނުންގެ ކިބައިން އަވަސްކުރުން އެދެއެވެ. ❁ بِٱلسَّيِّئَةِ = ނުބައި/ عقوبة އާއި ހަލާކު. ❁ قَبْلَ ٱلْحَسَنَةِ = ރަނގަޅުގެ ކުރިން. ސަލާމަތާއި عافية ގެ ކުރިން. ❁ وَقَدْ خَلَتْ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން ހިނގައިދިޔައެވެ. مِن قَبْلِهِمُ = އެމީހުންގެ ކުރިން ❁ ٱلْمَثُلَٰتُ = އެފަދަ މިސާލުތައް. ދީފައިވާނުވާ އެމީހުންގެ عقوبة ތައް. (އެއިން عبرة حاصل ނުކުރަނީ ކީއްވެގަތެއްވެ؟.) ❁ وَإِنَّ رَبَّكَ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނުގެ ربّ އެވީ. ❁ لَذُو مَغْفِرَةٍ لِّلنَّاسِ = ހަމަކަށަވަރުން މާފުކުރައްވާ މީސްތަކުންގެ ފާފަތަށް ދެއްވާނޭ ފަޅީގައި ކަލާނގެއެވެ. ❁ عَلَىٰ ظُلْمِهِمْ = އެމީހުން އަނިޔާވެރިވުމާއެކުވެސް. (އެމީހުން އުޅުއްވާއި އެކުވެސް) ❁ وَإِنَّ رَبَّكَ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނުގެ ربّ އެވީ. ❁ لَشَدِيدُ ٱلْعِقَابِ ﴿٦﴾ = ކަނޑައެޅިގެން عقوبة ގެދެވުމުގައި ކަލާނގެއެވެ. وَيَقُولُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ = އަދި ކާފިރުވީ މީސްތަކުން ބުނެއެވެ. ❁ لَوْلَآ أُنزِلَ عَلَيْهِ = އޭނާއަށް ބާވައިލައްވާނުލެވުނީ ކީއްވެ. / ނުވަތަ ބާވައިނުލައްވައި ދެއްވީ ކީއްވެތޯ؟ ❁ ءَايَةٌ مِّن رَّبِّهِۦ = އޭނާގެ ކަލާނގެ ربّ ގެ حضرة ން معجزة އެއް. ❁ إِنَّمَآ أَنتَ مُنذِرٌ = ކަލޭގެފާނު ވާނީ ނަސޭހަތްތެރިއެއް ބިރުވެރިކަން ދެއްވާ ބަޔަކު ކަމުގައެވެ. ❁ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ ﴿٧﴾ = އަދި ކޮންމެ قوم އަކަށްވެސް ތެދުމަގަށް ގެނައުމަށް ޙަކުރަން ކަމެއް. ❁ ٱللَّهُ يَعْلَمُ = الله ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. ❁ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنثَىٰ = ކޮންމެ އަންހެނަކު ބަލިވެ (ބަނޑުގައި) އުފުލާތަނެއް. ❁ وَمَا تَغِيضُ ٱلْأَرْحَامُ = އަދި رحم ތައް މަދުކުރާ އެއްޗެހިވެސް. ❁ وَمَا تَزْدَادُ = އަދި އިތުރުކުރާ އެއްޗެއް. ❁ وَكُلُّ شَىْءٍ عِندَهُۥ = އަދި އެކަލާނގެ حضرة ގައި ކޮންމެއެއްޗެއް - އަދި ކޮންމެކަމެއްވެއެވެ. ❁ بِمِقْدَارٍ ﴿٨﴾ = މިންވަރަކާއިއެކުގެން. ❁ عَٰلِمُ ٱلْغَيْبِ = އެކަލާނގެއަށް غيب ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. ❁ وَٱلشَّهَٰدَةِ = އަދި ފެނިގެންވާ ފެންނަ ކަންތައްތަކާއި. ❁ ٱلْكَبِيرُ ٱلْمُتَعَالِ ﴿٩﴾ = ހައިބަތުވެރިވެގެންވާ (ހުރިހާ ތަނެއްގެ މަތިން) މަތިވެރިވެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. ❁ سَوَآءٌ مِّنكُم = ކަލޭމެންގެ ތެރެއިން ހަމަހަމަވެގެންވެއެވެ. އެކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެން ހަމަހަމައެވެ.

﴿مَّنْ أَسَرَّ ٱلْقَوْلَ﴾ = ބަސް ސިއްރުކުރާމީހުނާ. ﴿وَمَن جَهَرَ بِهِۦ﴾ = އަދި އެބަސް ގަދަޔަށް ބުނާމީހުނާ.
﴿وَمَنْ هُوَ مُسْتَخْفٍۭ﴾ = އަދި ނިވައިވެ ފޮރުވިގެންވާ މީހުނާ. ﴿بِٱلَّيْلِ﴾ = ރޭގަނޑު. ﴿وَسَارِبٌۢ بِٱلنَّهَارِ﴾ (١٠) = އަދި ދުވާލު ފާޅުވެގެންވާމީހުނާ.

إجْمَالِي މާނަ

(٦) އަދި ސަލާމަތާ عافية ގެކުރީގައި އެމީހުން ކަލޭގެފާނުގެ އަރިހުން އެދުނީ عقوبة އާއި ހަލާކެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެފަދަ مثال ތަކެއް އެމީހުންގެ ކުރިންވެސް އިސްވެހިނގައްޖެއެވެ. އިސްވެދިޔަ رسول ބޭކަލުންނާއި އެބޭކަލުންގެ ބަސްދޮގުކުރި ދުވެރިންނާއި އަދި އެމީހުންނަށް އައި عذاب މިގޮތުން އިސްވެހިނގައްޖެއެވެ. އެފަރާތަކުން މިމީހުން عبرة حاصل ނުކުރަނީ ކީއްވެބާވައްޔެވެ؟.

އަދި ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނުގެ ربّ އާއި މީސްތަކުން شرك ކުރުމާއި އަނިޔާކުރުމާ އެކުވެސް އެމީހުން توبة ވުމުން މީސްތަކުންނަށް ފާފަފުއްސެވުމުގެ ވެރި ކަލާނގެއެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެގެ عقوبة ދެއްވުން ގަދަފަދަވެގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.

(٧) އަދި ކާފިރުވީ މީސްތަކުން ބުނެއެވެ. "އެކަލޭގެފާނުގެ نبى ކަން ތެދުކަމުގެދަލީލަކަށް އެކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ حضرة ން معجزة އެއް އެކަލޭގެފާނަށް ބާވައިލައްވާނުލައްވަނީއެވެ. ނުވަތަ ބާވައިނުލައްވާ ކީއްވެގެންތޯއެވެ؟" އޭގެ جواب ގައި الله އަށް އަންގަވަނީ - ކަލޭގެފާނަކީ ހަމަ إنذار ކުރައްވާ ބޭކަލެކެވެ. އަދި ކޮންމެ قوم އަކަށްވެސް އެމީހުންނަށް ތެދުމަގު ދައްކާނެ هادى އެއްވެއެވެ. ތެދުމަގުގެ ދައްކާދިނުމަށްވެއެވެ. އެއީ އެ قوم ގެ نبى އާއެވެ.

(٨) ކޮންމެ އަންހެނަކު އެއްޗެއް އޭގެ ބަނޑުގައި އުފުލާ ދަރިއެއްގެ خبر ވެސް الله ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. އަދި ބަނޑުގައި އޮތް ދަރިފުޅަކީ حيض ގެ ލެއިބޭނުންވުމުގެ ނިސްބަތުން رَحِمُ ގެކުޑައިން މަދުވާވަރަކާއި އަދި އިތުރުވާވަރާއެކުވެސް އެކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. އޭގެ ނިސްބަތުން ބަލިވެއިނުމުގެ ދުވަސް މަދުވާ އިތުރުވާއެވެ. އަދި ކޮންމެ އެއްޗެއް އަދި ކޮންމެކަމެއް އެކަލާނގެ حضرة ގައި މިންވަރު ކުރެވިގެންވެއެވެ. އެއާ ތަފާތުނުވާނެއެވެ.

(٩) އެކަލާނގެއީ غيب ވެ ފާޅުވެ ވަންހަނާވެގެންވާ ކަންތައްތަކާއި ފާޅުގައި ދެނެނެން ހުރިހާ ކަންތައްވެސް ދެނެވޮޑިގެންވާ ނުހަނު ހައިބަތުވެގެންވާ އަދި ހުރިހާ ތަކެއްޗަކަށްވުރެ މަތިވެރިވެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.

(١٠) އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ތެރެއިން ސިއްރުން ބަސްބުނާމީހުނާ އަދި އަޑުގަދަކޮށް ބުނާމީހުނާ އަދި ރޭގަނޑު ނިވައިވެގެން ފޮރުވިގެން އަނދިރީގައި ހުރެގެން ބަސްބުނާމީހުނާ އަދި ދުވާލު ފާޅުވެގެން ބަސްބުނާމީހުނާ އެކަލާނގެއަށް ހަމަހަމައެވެ. ދެނެވޮޑިގެންވުމުގައި އެއްސަމާވާގޮތުން ހަމަހަމައެވެ.

لَهُۥ مُعَقِّبَٰتٌ مِّنۢ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِۦ يَحْفَظُونَهُۥ مِنْ أَمْرِ ٱللَّهِ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا۟ مَا بِأَنفُسِهِمْ ۗ وَإِذَآ أَرَادَ ٱللَّهُ بِقَوْمٍ سُوٓءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُۥ ۚ وَمَا لَهُم مِّن دُونِهِۦ مِن وَالٍ ﴿١١﴾ هُوَ ٱلَّذِى يُرِيكُمُ ٱلْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنشِئُ ٱلسَّحَابَ ٱلثِّقَالَ ﴿١٢﴾ وَيُسَبِّحُ ٱلرَّعْدُ بِحَمْدِهِۦ وَٱلْمَلَٰٓئِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِۦ وَيُرْسِلُ ٱلصَّوَٰعِقَ فَيُصِيبُ بِهَا مَن يَشَآءُ وَهُمْ يُجَٰدِلُونَ فِى ٱللَّهِ وَهُوَ شَدِيدُ ٱلْمِحَالِ ﴿١٣﴾

ލުޣަވީ

لَهُۥ مُعَقِّبَٰتٌ = އޭނާއަށް مُعَقِّبَة ތައް ވެއެވެ. އެއީ އޭނާ ބެލެހެއްޓުމަށް ވަގުތުން ވަގުތަށް މަލާއިކަތް ބަދަލުވަމުންވެއެވެ. ❁ مِّنۢ بَيْنِ يَدَيْهِ = އޭނާގެ ކުރިމަތީގައި وَمِنْ خَلْفِهِۦ = އަދި އޭނާގެ ފުރަގަހުގައި. ❁ يَحْفَظُونَهُۥ = އެބަލަދުން އޭނާ ރައްކާތެރިކުރައްވައެވެ. ❁ مِنْ أَمْرِ ٱللَّهِ = الله ގެ އަމުރުން. ❁ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُغَيِّرُ = ހަމަކަށަވަރުން الله ބަދަލުނުކުރައްވައެވެ. ❁ مَا بِقَوْمٍ = قوم އެއްގައިވާއެއްޗެއް. (އެއީ نعمة އެއް) ❁ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا۟ = އެމީހުން ބަދަލުކުރަންދެން. ❁ مَا بِأَنفُسِهِمْ = އެމީހުންގެ نفس ތަކުގައިވާއެއްޗެއް – ހެޔޮކަންތަކާއި صالح عمل ·

❁ وَإِذَآ أَرَادَ ٱللَّهُ = އަދި الله އިރާދަކުރައްވައިފިނަމަ. ❁ بِقَوْمٍ سُوٓءًا = ބައެއްގެ ނުބައެއް ، ހާލަތެއް ، ނުބައި عذاب އެއް. ❁ فَلَا مَرَدَّ لَهُۥ = އޭގެއެއް ނުވަތަ އެއްޗެއް ރައްދުކުރެވޭނެ ނުވެއެވެ. ނުދެވި ނުގެނެވެ. ❁ وَمَا لَهُم مِّن دُونِهِۦ = އަދި އެކަލާނގެ ފިޔަވައި އެމީހުންނަށް ނުވެއެވެ. ❁ مِن وَالٍ ﴿١١﴾ = އެއްވެސް ސަރުކާރެއްވިއެވެ. ❁ هُوَ ٱلَّذِى ❁ يُرِيكُمُ ٱلْبَرْقَ = ކަލޭމެންނަށް ވިދާލުމެއް ދައްކަވާ ކަލާނގެއެވެ. ❁ خَوْفًا وَطَمَعًا = ބިރުވެރިވުމާއި އުއްމީދުކުރުމުގެ ގޮތުގައި. ❁ وَيُنشِئُ = އަދި އެކަލާނގެ އުފައްދަވައެވެ. ❁ ٱلسَّحَابَ ٱلثِّقَالَ ﴿١٢﴾ = ބަރު ވިލާތައް. ފެނުން ބަރުވެފައިވާ ވިލާތައް. ❁

وَيُسَبِّحُ ٱلرَّعْدُ = އަދި رَعْدُ އެބަހީ: ގުގުރި تسبيح ކިޔައެވެ. (رَعْدُ އެއީ ވިލާތަކުގެ ބަލަހައްޓާ މަލާއިކަތެއްކަމަށް حديث ގައި އައިސްފައިވެއެވެ. އަދި އެއީ ގުގުރި ވަހެއްކަމަށްވެސް ބުނެވެއެވެ.) ❁ بِحَمْدِهِۦ = އެކަލާނގެ حمد ކުރުމާ އެކު. وَٱلْمَلَٰٓئِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِۦ ❁ ثناء ކިޔައެވެ. މަލާއިކަތުން ❁ = އަދި ملائكة ތަކުވެސް އެކަލާނގެއަށް ބިރުވެތިވެ تسبيح ކިޔައެވެ. ❁ وَيُرْسِلُ ٱلصَّوَٰعِقَ = އަދި އެކަލާނގެ ފޮނުއްވައެވެ. ހަނދުވަރު ވިދުމުގެ ❁ فَيُصِيبُ بِهَا = ފަހެ އެކަލާނގެ އަތުވެއްޖެއެވެ. ހިތްވަނީއެވެ / ބޮޑުވަނީއެވެ. ❁ مَن يَشَآءُ = އެކަލާނގެ އިރާދަކުރައްވާ މީހަކަށް. ❁ وَهُمْ يُجَٰدِلُونَ فِى ٱللَّهِ = އެމީހުން الله ގެ ދީނުގައި جدل ކުރާ حال · ❁ وَهُوَ شَدِيدُ ٱلْمِحَالِ ﴿١٣﴾ = އެކަލާނގެ عقوبة ދެއްވުމުގައި ވަރުގަދަ ކަލާނގެ ކަމުގައިވާ حال ❁

إجْمَالِي މާނަ

(١١) އަދި އެކަލާނގެ އަމުރާ ރައްކާތެރިކުރައްވުމަށްޓަކައި އެއްބަޔަކަށްފަހު އަނެއް ބަޔަކު އަނބުރި ވަޑައިގަންނަވާއިރަށް އޭނާ ވިދިގެން އޭނާ ރައްކާތެރިކުރުމަށް ވަޑައިގަންނަވާ އަނެއް ބޭކަލުން އާންމުގޮތަށް ވަޑައިގަންނަވާނީއެވެ. ތިމާގެ ފިލާވަޅަކަށް މަލާއިކަތުބޭކަލުން އެކަލާނގެއަށް خاصّ ވެގެންވެއެވެ. ރޭގަނޑު އެއަށް ބަލަހައްޓާ ދުވާލު އެއަށް އަނބުރިވަޑައިގަންނަވާ ބޭކަލުން ބޭކަލުން ބަލަހައްޓާ ވަޑައިގަންނަވައެވެ. މިބޭބޭކަލުން اللّٰه ގެ އަމުރުފުޅަށް އެކަލާނގެ އަށް ރައްކާތެރިކުރައްވާ ބަލަހައްޓަވައެވެ.

އަދި އެއްވެސް ބަޔަކަށް اللّٰه ދެއްވާފައިވާ نعمة އެއް އަދި رحمة އެއް އެބަޔަކުގެ نفس ތަކުގައިވާ ހެޔޮކަންތައްތަކުގައި صالح عمل ތަށް تَغَيَّر ކޮށް އެމީހުންގެ نفس ތައް ބަދަލު ނުކުރާނަމަ اللّٰه ގެ نعمة އާއި رحمة އެކަލާނގެ ބަދަލު ނުކުރައްވައެވެ. އަދި އެއްވެސް قوم އަކަށް اللّٰه تعالى عذاب އެއް ނުވަތަ ހަލާކެއް އިރާދަކުރައްވައިފިއްޔާ ދެން އެކަން އަނބުރާ ރައްދުވެދާނެ ތަނެއް ނުވެއެވެ. އެ عذاب އެއް އަދި އެ ހަލާކެއް އަތުނުލިބި ހަލާކުވެއްޖެއްސެއްޔާ ފަރުވާއެއް ނުވެއެވެ. އެއްވެސް ބާރެއް ނުވެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ފިޔަވައި އެއްވެސް ސަރަޙައްދެއްގެ ވާލީއެއް އުފުންނަކަށް ނުވެއެވެ. (އަދި އެފަދަ ބައްޔަކާ އެކުލެވިގެންނުވާ ނުވެއެވެ. އެކަލާނގެ އިރާދަކުރައްވައިފިއްޔާ ދެން ސަލާމަތް އަތްނުލިބި އިސްތިޤާމަތާ މީހުންގެ ވަޞިއްޔާތް ބަލައިގަތުމަށް ނުކުރެވޭނެއެވެ. އެކަލާނގެ ޙުކުމާ އެ مصيبة ދެން އާރުން ކުޑަކުރެއް ވަސީލަތެއް ނެތެއް ނުޖެހޭނެއެވެ.)

(١٢) އަދި ބިރުވެރިވުމާ އުއްމީދުކުރުމާ ދިރުވާލުމަށް - އެބަ: ދަތުރުވެރިން ބިރުވެރިވާ އަދި ރަނގަޅު قائم ވެވިދާނެ ވާރޭވެހޭނެ އުއްމީދުކުރާ ވިދުވަރުވެސް އަހަރެމެން އެކަލާނގެއެވެ. އަދި ފެނުން ބުރުވެގެންވާ ވިލާތައް އެކަލާނގެ ދުވެއްލަވާ حركاة ކުރުވައެވެ.

(١٣) އަދި ގުގުރި اللّٰه އަށް تسبيح ވިދާޅުވެ އެކަލާނގެއަށް حمد ثناء ދަންނަވައެވެ. އަދި މަލާއިކަތުބޭކަލުންވެސް އެކަލާނގެއަށް ބިރުވުން تسبيح ވިދާޅުވެ حمد ثناء ދަންނަވައެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ހުކުމް އަދިގޮން ޤޫލުއެވެ. ދޭނު އެކަލާނގެ އިރާދަފުޅަށް އަކަތަ އެފަދަ ދިރިސްކުރެއްވެވެ ކަލާނގެ ކަލަ ހުރީ ވިސްނުމަށް ބައެއްމީހުން اللّٰه އާ ގުޅި جدل ކޮށް އެކަލާނގެ قدرة ތެރިކަމާ އިންކާރުކުރެއެވެ. އެކަލާނގެ عقوبة ދެއްވުމާއި ހިއްފުން ގަދަފަވެގެންވާ ކަލާނގެކަމުގައިވާ حال ގައެވެ.

- ދަންނަށެވެ! الرَّعْدُ މިއީ ދިވެހިން ކިޔާ ގުގުރިއެވެ. މާތަރަތިގައި މިވަނީ ގުގުރި تسبيح ވިދާޅުވާ ކަމަށެވެ. އަދި اللّٰه އަށް حمد ވެސް ކުރައްވާކަމަށެވެ. މިހެންވެ تفسير علم ވެރިންގެ މެދުގައި إختلاف އެއް ހިނގާފައިވެއެވެ. عامّ ކޮށް ގިނަ مفسّر ން ވިދާޅުވަނީ އެއީ މިމާގެ ކަންތައްކާއި حوال ކުރައްވާފައިވާ މަލާއިކަތާކަމަށެވެ. އެއަމާ އެކަލޭގެފާނުންގެ އަޑު ފުރާކަމަށެވެ. އަދި އެ އަޑިފުޅަކީ އެކަލޭގެފާނުންގެ އަނގަފުޅުން ނުކުމެވާ އަޑިފުޅެއްކަމަށެވެ. اللّٰه ގެ إذن ފުރަން ވިލާތަކަށް ހިނގުން ދުރުކަމުގެއްގެވެ.

އަދި އަނެއްބަޔަކު ބޭކަލުން ވިދާޅުވަނީ رَعْدُ މިހާ އެއްޗަކީ އެއްވިލާގަނޑާ އަނެއްވިލާގަނޑާ ގަޑުކަނޑު ޖެހުމާ ވަރަކަށެވެ. ދޭން ފިޔަވަތުގެ އެއާޑު އަންނަނީކަމަށެވެ. މިއީވެސް ހަމަ اللّٰه ގެ އިޒުނަފުޅަށެން ވެސް ދުރުކަމުދޭތެރެވެ. واللّٰه أعلم بالصّواب = تفسير قرطبى =

لَهُۥ دَعْوَةُ ٱلْحَقِّ ۖ وَٱلَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِهِۦ لَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُم بِشَىْءٍ إِلَّا كَبَٰسِطِ كَفَّيْهِ إِلَى ٱلْمَآءِ لِيَبْلُغَ فَاهُ وَمَا هُوَ بِبَٰلِغِهِۦ ۚ وَمَا دُعَآءُ ٱلْكَٰفِرِينَ إِلَّا فِى ضَلَٰلٍ ﴿١٤﴾ وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَن فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَظِلَٰلُهُم بِٱلْغُدُوِّ وَٱلْءَاصَالِ ۩ ﴿١٥﴾ قُلْ مَن رَّبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ قُلِ ٱللَّهُ ۚ قُلْ أَفَٱتَّخَذْتُم مِّن دُونِهِۦٓ أَوْلِيَآءَ لَا يَمْلِكُونَ لِأَنفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا ۚ قُلْ هَلْ يَسْتَوِى ٱلْأَعْمَىٰ وَٱلْبَصِيرُ أَمْ هَلْ تَسْتَوِى ٱلظُّلُمَٰتُ وَٱلنُّورُ ۗ أَمْ جَعَلُوا۟ لِلَّهِ شُرَكَآءَ خَلَقُوا۟ كَخَلْقِهِۦ فَتَشَٰبَهَ ٱلْخَلْقُ عَلَيْهِمْ ۚ قُلِ ٱللَّهُ خَٰلِقُ كُلِّ شَىْءٍ وَهُوَ ٱلْوَٰحِدُ ٱلْقَهَّٰرُ ﴿١٦﴾

މުފްރަދާ

لَهُۥ = އެކަލާނގެއަށް خاصّ ވެގެންވެއެވެ.۞ دَعْوَةُ ٱلْحَقِّ ۖ = حقّ دعاء ۞. وَٱلَّذِينَ يَدْعُونَ = އަދި دعاء ކުރާ މީހުންނަށް. ۞ مِن دُونِهِۦ = އެކަލާނގެ ނޫން ފަރާތްތަކަށް.۞ لَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُم = دعاء ކުރާމީހުންނަށް އެތަކެތި - އިޖާބަނުދޭނެއެވެ. ۞ بِشَىْءٍ = އެއްވެސްކަމަކުން އެއްވެސްޖަވާބަކުން.۞ إِلَّا كَبَٰسِطِ كَفَّيْهِ = އޭނާގެ ދެއަތްތިލަ ފެނަށްދިގުކޮށްގެން ހުރިމީހާފަދައިންނެވެ. ۞ إِلَى ٱلْمَآءِ = ފެނަށް. ۞ لِيَبْلُغَ فَاهُ = އޭނާ އޭނާގެ އަނގައަށް ފެން ލިބުމަށްޓަކައި. ۞ وَمَا هُوَ بِبَٰلِغِهِۦ ۚ = އަދި އޭނާ އެފެން ލިބިގަތުމަށް ވާސިލުވެވޭނޭކަމަކީ ނުވެއެވެ. ۞ وَمَا دُعَآءُ ٱلْكَٰفِرِينَ = އަދި ކާފިރުންގެ دعاء ނުވެއެވެ. ۞ إِلَّا فِى ضَلَٰلٍ ﴿١٤﴾ = މަގުފުރެދިގެންވާކަމުގައި މެނުވީ.۞ وَلِلَّهِ يَسْجُدُ = އަދި سجدة ކުރައްވަ الله އަށެވެ. އެބަހީ: ކިޔަމަންތެރިވުން ވާޖިބުވެގެންވަނީ الله އަށެވެ. ۞ مَن فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ = އުޑުތަކާއި ބިމުގައިވާ ބައެއް. ۞ طَوْعًا وَكَرْهًا = ރުހި ކިޔަމަންތެރިވެގެންނާއި ނުރުހި ނުކިޔަމަންތެރިވެގެންވެސް. ۞ وَظِلَٰلُهُم = އަދި އެމީހުންގެ ހިޔަނިވެސް. (މިއީ ބިމުގައި ހިނގާބިނގާވާ އެންމެހާ ހިޔަނިތަކެވެ. އެހިޔަނިވެސް އެ سجدة ކުރެއެވެ.) ۞ بِٱلْغُدُوِّ وَٱلْءَاصَالِ ۩ ﴿١٥﴾ = ހެނދުނާއި ހަވީރު. ۞ قُلْ = (އޭ رسول الله އެވެ!) ކަލޭގޮތް ވިދާޅުވާށެވެ!. مَن رَّبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ = އުޑުތަކާއި ބިމުގެ ربّ އަކީ ކާކުހެއްދެވެ.؟ އެމީހުންނަށް ހައްދަވާ ބަލަހައްޓަވަނީ ކާކުހެއްދެވެ؟ ۞ قُلِ ٱللَّهُ ۚ = ކަލޭގޮތް ވިދާޅުވާށެވެ! އެއީ الله އެވެ.۞ قُلْ = ކަލޭގޮތް ވިދާޅުވާށެވެ! أَفَٱتَّخَذْتُم = ކަލޭމެން ހިފާ إختيار ކުރީހެއްދެވެ؟. ۞ مِّن دُونِهِۦٓ أَوْلِيَآءَ = އެކަލާނގެ ފިޔަވައި ސަހަރަވެރިންތަކެއް. ۞ لَا يَمْلِكُونَ لِأَنفُسِهِمْ = އެމީހުންގެ އަމިއްލަ نفس ތަކަށް މިލްކުވެގެން ނުވެއެވެ. نَفْعًا وَلَا ضَرًّا ۚ = އެއްވެސް منفع އެއް އަދި ގެއްލުމެއްވެސް. ۞ قُلْ = ކަލޭގޮތް ވިދާޅުވާށެވެ!۞ هَلْ يَسْتَوِى = ހަމަހަމަ ވާނެހެއްދެވެ.؟ ۞ ٱلْأَعْمَىٰ وَٱلْبَصِيرُ = ކަނުލާމީހާއި ފެނުންވާމީހާ ދެމީހުން.۞ أَمْ هَلْ تَسْتَوِى = ނުވަތަ ހަމަހަމަވާނެހެއްދެވެ.؟ ۞ ٱلظُّلُمَٰتُ وَٱلنُّورُ ۗ = އަނދިރިކަމާއި އަލިކަން.۞ أَمْ جَعَلُوا۟ لِلَّهِ شُرَكَآءَ = ނުވަތަ އެމީހުން الله އަށް شريك ންތަކެއް ލެއްވީހެއްދެވެ.؟ ۞ خَلَقُوا۟ = އެތަކެތި (އެ شريك ންތައް) ޚަލްޤުކޮށް ހެއްދީހެއްދެވެ؟ ۞ كَخَلْقِهِۦ = އެކަލާނގެ ހެއްދެވިހެއްދެވުމާ އެއްފަދައިން. ۞ فَتَشَٰبَهَ ٱلْخَلْقُ

عَلَيۡهِمۡ = ދެން އެމީހުންނަށް ދެފަރާތުންނަށްކުރެވި خلق ތަކެއް ޝަބަހުވެއްޖެތޯ؟ ۞ قُلِ = ކަލޭގޮތް ވިދާޅުވާށެވެ!۞
ٱللَّهُ خَـٰلِقُ كُلِّ شَيۡءٖ = ހުރިހާތަކެތި ހައްދަވާ ކަލާނގެ ހަމަ الله އެވެ.۞ وَهُوَ = އަދި އެކަލާނގެއީ. ۞
ٱلۡوَٰحِدُ ٱلۡقَهَّارُ ﴿١٦﴾ = ދެވަނައެއްނުވާ އެއްކައުވަންތަ އަދި ބާރުކަން ހަމައެކަނި حقّ ވެގެންވާ ގަހަރުވެރިވަންތަ ކަލާނގެއެވެ.۞

إجْمَالِي މާނަ

(١٤) دعاء ކުރުން حقّ ވެގެންވަނީ الله އަށެވެ. إجابة ކުރައްވާނީވެސް ހަމަ އެކަލާނގެއެވެ. އަދި مشرك ންގެ މީހުން އެކަލާނގެ ފިޔަވައި އެގޮތަށް ގޮވާލާ ތަކެއްޗަށް (އެ شريك ންތައް) دعاء ކޮށް ގޮވާ އެގޮތަށް އެމީހުންނަށް އިޖާބަ ނުކުރާނެއެވެ. އެއްވެސް ޖަވާބެއް ދަޢުވަތަށް ނުދޭނެއެވެ. އެތަކެއްޗަކީ އެއްވެސް އެއްޗެއް މިލްކުވެގެން ނުވާ ތަކެއްޗެވެ. އެއީ ތަކެއްޗަކީ ގޮވާ دعاء ކުރާމީހާގެ މިސާލަކީ ތިރާސްވެގެން ހުޅުވައިގެން ފެނަށް އަތްދިއްކޮށްގެން ފެނަށް އެދޭ މީހެކެވެ. ދެން ފެނަކީ އޭނާގެ އަނގައަށް ދެވޭނެ އެއްޗެއް ނޫނެވެ. ކާފިރުން ބުނެވޭ ގޮތަށްވެސް ދެން ދަޢުވާގެ دعاء ކުރާ ކުރުންވެސް ހަމައެކަނި ގެއްލުމުގައި ހުރެއެވެ.

(١٥) އަދި އުޑުތަކާއި ބިމުގައިވާ ހުރި ހިތުހަމަޖެހިގެން އަދި ނުރުހި ނުރުހިހިތާއި ނުރުހުމުގައި ވިޔަސް ހަމަ الله އަށެވެ. އަދި އެފަދައިން ހަމަ، އެމީހުންގެ ހިޔަނިތައްވެސް އެކަލާނގެއަށް سجدة ކުރެއެވެ. ހިތުހަމަޖެހިގެންވެއެވެ.

(١٦) އޭ رسول الله އެވެ! ކަލޭގޮތް ވިދާޅުވާށެވެ! "އުޑުތަކާއި ބިމުގެ ربّ އަކީ ކާކުހެއްޔެވެ؟" އެބަސްބަސް ބަރަހައްޖަވާ އެމީހުންގެ ފަރާތުން ކާކުހެއްޔެވެ؟" ކަލޭގޮތް އޭގެ جواب ގައި ވިދާޅުވާށެވެ! "އެއީ الله އެވެ." ކަލޭގޮތް ވިދާޅުވާށެވެ! "ކަލޭމެން ދެން އެކަލާނގެ ފިޔަވައި ސަހަރޯވާނެތްކަމެއް إختيار ކުރީހެއްޔެވެ؟ އެތަކެއްޗަކީ އެތަކެތީގެ އަމިއްލަ نفس ތަކަށްވެސް އެއްވެސް މަންފާއެއް ދީގެން ނުވަތަ އަދި ގެއްލުމެއް މިލްކުވެގެން ނުވެއެވެ." ކަލޭގޮތް ވިދާޅުވާށެވެ! "ލޯފަން ނުފެންނަމީހާއާއި ފެންނަމީހާ ހަމަހަމަވާނެހެއްޔެވެ؟ ނުވަތަ އަނދިރިކަމާއި އަލިކަން ހަމަހަމަވާނެހެއްޔެވެ؟ މިތަކެއް ހަމަހަމަ ނުވާނެއެވެ. ހަމައެފަދައިން مؤمن އާއި ކާފިރުން ހަމަހަމަވާނެހެއްޔެވެ؟ ނުވާނެކަން ކަށަވަރެވެ." އަދި އެ مشرك ންގެމީހުން الله އަށް شريك ންތައްކަމުގައި ނިންމައި ދެން އެ شريك ންތައްވެސް الله ތަކެތި ހައްދަވާފަދައިން ތަކެތި ހައްދައި ދެފަރާތުން ހައްދަވާތަކެތި އެމީހުންނަށް ޝަބަހުވެއްޖެތޯ؟ ކަލޭގޮތް ވިދާޅުވާށެވެ! "އެއްވެސްކަމެއް އެހެން ނުވެއެވެ. ހުރިހާ އެއްޗެއް ހައްދަވާ ކަލާނގެ ހަމަ الله އެވެ. އެކަލާނގެއީ އެއްކައުވަންތަ އަދި އެހެނިހެން ތަކެއްޗެއްގެ މަތީގައި ވެރިން حق ވެގެންވާ ގަހަރުވަންތަ ކަލާނގެއެވެ."

أَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً فَسَالَتْ أَوْدِيَةُۢ بِقَدَرِهَا فَٱحْتَمَلَ ٱلسَّيْلُ زَبَدًا رَّابِيًا ۚ وَمِمَّا يُوقِدُونَ عَلَيْهِ فِى ٱلنَّارِ ٱبْتِغَآءَ حِلْيَةٍ أَوْ مَتَٰعٍ زَبَدٌ مِّثْلُهُۥ ۚ كَذَٰلِكَ يَضْرِبُ ٱللَّهُ ٱلْحَقَّ وَٱلْبَٰطِلَ ۚ فَأَمَّا ٱلزَّبَدُ فَيَذْهَبُ جُفَآءً ۖ وَأَمَّا مَا يَنفَعُ ٱلنَّاسَ فَيَمْكُثُ فِى ٱلْأَرْضِ ۚ كَذَٰلِكَ يَضْرِبُ ٱللَّهُ ٱلْأَمْثَالَ ﴿١٧﴾ لِلَّذِينَ ٱسْتَجَابُوا۟ لِرَبِّهِمُ ٱلْحُسْنَىٰ ۚ وَٱلَّذِينَ لَمْ يَسْتَجِيبُوا۟ لَهُۥ لَوْ أَنَّ لَهُم مَّا فِى ٱلْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُۥ مَعَهُۥ لَٱفْتَدَوْا۟ بِهِۦٓ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ لَهُمْ سُوٓءُ ٱلْحِسَابِ وَمَأْوَىٰهُمْ جَهَنَّمُ ۖ وَبِئْسَ ٱلْمِهَادُ ﴿١٨﴾ ۞ أَفَمَن يَعْلَمُ أَنَّمَآ أُنزِلَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ ٱلْحَقُّ كَمَنْ هُوَ أَعْمَىٰٓ ۚ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُو۟لُوا۟ ٱلْأَلْبَٰبِ ﴿١٩﴾

ލުޣަތު

أَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً = އުޑުން އެކަލާނގެ ފެން ބާވައިލެއްވީއެވެ. / ވެއްސެވީއެވެ. ✻ فَسَالَتْ أَوْدِيَةٌ = ދެންފަހެ ވާދީތަކުން ފެން ދުވެގެން ހިނގައްޖެއެވެ. ✻ بِقَدَرِهَا = އޭގެ މިންވަރަށް ބޮޑު ވާދީއަކުން އޭގެ މިނަށް، ކުޑަ ވާދީއަކުން އޭގެ މިނަށް. ✻ فَٱحْتَمَلَ ٱلسَّيْلُ = އެއީ އެ سَيْل ގެމަތްމަތީ އުފުލިއްޖެއެވެ. ފެންގަނޑުގެމަތީގައި އަރައްޖެއެވެ. ✻ زَبَدًا رَّابِيًا = މަތީގައި އަރާފައިވާ ފޫނުގަނޑެއް. ގަނޑުގަނޑެއް. ✻ وَمِمَّا يُوقِدُونَ عَلَيْهِ فِى ٱلنَّارِ = އެއީ އަލިފާނުގައި އުދުރުން ކޮންމެ ފިލާވާ (مَعْدَن) ގެތަކެއް ވެސް ވެއެވެ. ٱبْتِغَآءَ حِلْيَةٍ = ގަހަނާ ހެދުމަށް އެދިގެން. ✻ أَوْ مَتَٰعٍ = ނުވަތަ ހިފާހަދާ ތަކެތި. (ހެދުމަށް އެދިގެން)✻ زَبَدٌ مِّثْلُهُۥ = އެފަދަ ފޫނުގަނޑެއް - މަތީގައި އަރާ ގަނޑެއްގަނޑެއް. ✻ كَذَٰلِكَ = އެފަދައިން. ✻ يَضْرِبُ ٱللَّهُ ٱلْحَقَّ وَٱلْبَٰطِلَ = اللّه تعالى حقّ އާއި باطل ގެ މިސާލުދެއްވައްވަވައެވެ. ✻ فَأَمَّا ٱلزَّبَدُ = ފަހެ ފޫނުގަނޑު - (މަތީގައި އަރާ ގަނޑުގަނޑު) ދަނީ ނައްތާލަނީއެވެ! ✻ فَيَذْهَبُ جُفَآءً = ބޭކާރުވެ ގެއްލި އަރައިގަންނާނެއެވެ. ✻ وَأَمَّا مَا يَنفَعُ ٱلنَّاسَ = އެއީ މީސްތަކުންނަށް މަންފާކުރާ ތަކެތި. (ވާރޭފެނާއި ފެންގަނޑު، ވިހިލާ معدن ނަމަ ވިހިގެން އަޅުގައި ޖަމާވެފައިވާ) ✻ فَيَمْكُثُ فِى ٱلْأَرْضِ = އެއްޔާ (ވާދީގެ) ބިމުގައި ކަންފުޅުއްސަނަ އޭގެ އަޅުގައި ސާބިތުވެހުންނާނެއެވެ. كَذَٰلِكَ = އެފަދައިން. ✻ يَضْرِبُ ٱللَّهُ = اللّه ޖައްސަވަވައެވެ. ✻ ٱلْأَمْثَالَ ﴿١٧﴾ = مثال ތައް. ✻ لِلَّذِينَ ٱسْتَجَابُوا۟ = (އިޖާބަދާއި ކިޔަމަންތެރިވެގަތް) އިޖާބަދިން މީހުންނަށެވެ. ✻ لِرَبِّهِمُ = އެމީހުންގެ ربّ އަށް. ✻ ٱلْحُسْنَىٰ = ސުވަރުގެ. ✻ وَٱلَّذِينَ لَمْ يَسْتَجِيبُوا۟ = އެއީ (އިޖާބަދާއި ކިޔަމަންތެރިވެގަތް) އިޖާބަނުދިން މީހުން. ✻ لَهُۥ = އެކަލާނގެއަށް. ✻ لَوْ أَنَّ لَهُم = ހުރިހާ ތަކެއްޗެއް އެމީހުންނަށް ވިޔަސް. ✻ مَّا فِى ٱلْأَرْضِ جَمِيعًا = ބިމުގައިވާ ހުރިހާއެއްޗެއް. ✻ وَمِثْلَهُۥ مَعَهُۥ = އެއީ އޭގެއިތުރުން އެހާވަރު ހުރިހާއެއްޗެއް ވެސް. ✻ لَٱفْتَدَوْا۟ بِهِۦ = ހުރިހާއެއްޗެއް އޭނާ ހުރިހާ فدية ދިނީހެވެ. ✻ أُو۟لَٰٓئِكَ لَهُمْ = އެމީހުންނަށް ހިސާބުގެ ނުބައިކަމެވެ. ✻ سُوٓءُ ٱلْحِسَابِ = ހިސާބުގެ ނުބައިކަމެވެ. އެމީހުންނަށް އެއްވެސް ފާފައެއް معاف ނުކުރެވޭނެއެވެ. ✻ وَمَأْوَىٰهُمْ جَهَنَّمُ = އެއީ އެމީހުންގެ ތަނަވަސް (قيامة ދުވަހުން) ނިކަނަގެއެވެ. ✻ وَبِئْسَ ٱلْمِهَادُ ﴿١٨﴾ = އެއީ އެއީ ނުބައިވެގެންވާ ތަންވަމާވެގެންވެއެވެ. ✻ ۞ أَفَمَن يَعْلَمُ = އެނގިގެން ދަންނަވާ. ✻ أَنَّمَآ

أُنزِلَ إِلَيْكَ = ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނަށް ބާވައިލެއްވުނު ތަކެތި. ۞ مِن رَّبِّكَ = ކަލޭގެފާނުންގެ ربّ ގެ حضرة ން. ۞ ٱلْحَقُّ = އެއީ ހަމަ حقّ ކަން. ۞ كَمَنْ هُوَ أَعْمَىٰٓ = އަނދިރިވީމީހާ ފަދަފަރާތެއްތޯ؟ (އާދޭސްމައްސަލަ فرض ވެގެންވާ ކަންތައްތަކެއް އާދާނުކުރާ ނުކުރާ - އެއްވެސްގުނާހެއްކަމެއް ނުކުރާ جاهل މީހާ ފަދަފަރާތެއްތޯ؟)۞ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ = وعظ نصيحة ލިބިގަންނަކަން ހަމައެކަނި. أُوْلُواْ ٱلْأَلْبَٰبِ ﴿١٩﴾ = ބުއްދިވެރިންނެވެ. ۞

إجْمَالِي މާނަ

(١٧) الله تعالى އުޅެން ފެންވެއްސެވިއެވެ. އެފެން ވާދީތަކަށް އެކި އެ ވާދީއެއްގެ ހުރި ބޮޑުކުޑަމިނަކަށް ފެން ގަލަފުއްޓެވެ. ދެން އެފެންގަނޑުގެ މަތީގައި ހުރި ބައްޔަކާއްޗިއިލުމާއި ކުނިކަހަލަ ތަކެތި ފެންގަނޑުގެ މަތިން ފުނޑޭނެއެވެ.

އަދި މީހުން ރީތިކުރުމަށް ނުވަތަ ހަމައްޗަށް ބޭނުންވާ ބައްޔަކާއްޗިއިލި ރަނާއި ރިހި ފަދަ ބޭނުންތެރި معْدَن ގުޅަމުން ފަށާއިރު ހުރި ތަކެތި ޤަބޫލުކުރާ މިނިވަން ތަކެތި މަތީގައި ހުރި ބޮޑު ކުނި ފެނަކީވެސް ވީ ދިޔައެވެ. الله تعالى ހަމަ ޙަޤީޤަތުގައި حقّ އާއި بَاطِل ގެ މިސާލުދެއްވާފަ އެ ފަދައިންނެވެ. ވާދީގެ މައްޗަށް އަރާކުނިތަކަކީ ފެނުގެ ބަދަލުން ފެނުން ބޮޑުގަނޑެއް މަތިން ނިކުމެގެންދެއެވެ. އަދި معْدَن ވިލާގެ ކަށިތަކުގެ މައްޗަށް އަރާކުނިތަކަކީ ނަގައި ފަރިވާތީ ނެތިގެންދެއެވެ. އަދި ބޭނުންކުރެވޭ ރަނާއި ރިހި ފަދަ ބޭނުންތެރި ތަކެތި ހަމަ ފޮނުވާލެވެ. ދެން މިސާލުކަމުގައި އޮތުއްވަރު ބޭނުންކުރެވޭ ތަކެތި ބިމުގައި ހުރެއެވެ. އަދި ކަނޑަ ރީތި ވާދީ ބޮޑެތި ފެނުގެ ތެރޭގައި ވެސް ވެރިވެއްޖެއެވެ. الله تعالى މިސާލުދެއްވާ ބައްޔަކަށް ثابت ވެ ހުރުމެވެ. ثابت ވެ ދެމިހުރި مَعْدَن ވިލާގައިވާ ކަހަލަ އެއްޗެއް ވިސްނުމެވެ. ޙަޤީޤަތުގައި ރައްޔިތުން ބަހާލަ ވިސްނައިގެންނެވެ.

މިސާލުތަކުން އެބައި ވިސްނާ އެއިން عبرة حاصل ކުރާނެއެވެ.

މިއީ حقّ އާއި باطل ގެ ދުނިޔަވީ މިސާލެވެ. باطل އަކީ ކުރިއަރާ ލަސްތޯއްލާނެއް އެއްވެސް ފެނުގެ ބަދަލުގައި ހުރި ކުނި އަދަދުގައި ހުރިހާ ފެނުގައި ވަރަށް އެކިއެކި ކުނީގައި ބާކީވާ ފެނާއި މިހާރު ބޮޑުކުރެވޭ ނުކުރެވޭ މިސާލުވެ. حقّ އަކީ މިސާލުތަކުން ދެމިހުރި ފެނުގެ ތެރޭގައި ހުރި ބަޔަކަށް ވަރަށް ބޮޑު ދެމިގެންދާ ބޭނުންތެރި ތަކެއްޗެއް ކަމުގައި ހުރި ފެނުގެ ބަދަލުގައި ބޭނުންކުރެވޭ ހުރި ފަސޭހަ ފައިދާ ބޭނުމެވެ.

ހަމައެފަދައިން معدن ވިލާގެ ކަށިތަކުގެ ދުވަސްތަކަކީ އެއީ ބާރުތެރި ބާރެއް ބާކީ ހުރި ކަމެކެވެ. އެއީ باطل ގެ މިސާލެވެ. އެބައި ދުނިޔޭގެ އަދިވެސް ބާކީ ދެމިގެންވާ އެއްޗެވެ. حقّ ގެ މިސާލެވެ. والله أعلم

(١٨) الله އަށް ކިޔަމަންވެ އަދި رسول އާއި تبع ވެ ކިޔަމަންތެރިވުމަށް ބޭނުންވާ ބޭފުޅުންނަށް ރަނގަޅު އުޅުމަކީ ربّ އަށް ކިޔަމަންތެރިވާ رسول އާއި تبع ވާ މީހުންނަށް قيامة ދުވަހުން ސުވަރުގެ ލިބޭނެއެވެ. ބޮޑުވެގެންވާ نعمة އެވެ. އަދި الله އަށް ކިޔަމަންނުވެ رسول އާއި تبع ނުވި މީހުން ދަންނަވާށެވެ! قيامة ދުވަހުން އެމީހުންނަށް ލިބޭނީ عذاب ގެ ސަބަބުން ގޮތެއް އެމީހުންނަށް ދުނިޔޭގައި އޮތް ފުރިހަމަ ތަކެތި އަދި އެހެން ތަކެތި ހުރިހާ އެއްޗެއް ކުރިމަތިކޮށް އެދުމަށްފަހު ފޯރުކޮށް فدية އެއްގެ ގޮތުގައި ދީ ސަލާމަތްވާން އެދޭނެއެވެ. (ނަމަވެސް އެއީ ދުނިޔެ ވީނުކުރާނެއްނޫނެވެ.) އެމީހުންނަށް ހުރި ހިސާބު ބޮޑުތަކެއް އެއްވެސް ތަކަށް ގޮސް ބަހައްޓާ ޙިސާބު ހޯދާފައި عفو ނުވެ ހުރި ގޮތަކަށް عذاب ލިބޭނެއެވެ. އެމީހުންގެ ތަނަކީ ޖަހަންނަމެވެ قيامة ދުވަހުން ނަރަކައެވެ. އެއީ ނުބައި ތަނެއްކަމެވެ.

(١٩) ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނަށް ކަލޭގެފާނުންގެ ربّ ގެ حضرة ން ބާވައިލެއްވުނު ތަކެތި އެއީ حقّ ކަން ދަންނަމީހާއާއި ކަނުމީހާއާއި އެބަހީ: ތިޔާގެމައްސަލަ فرض ވެގެންވާ ކަންތައްތަކެއް އާދާނުކުރާ ނުކުރާ އެއްވެސް ގުނާހެއްކަމެއް ނުކުރާ جاهل މީހާއާއި ދެމީހުން އެއްވަރުވާނެބާއެވެ؟ ދެމީހުން އެއްވަރުނުވާނެއެވެ. ނުވާނެކަން ކަށަވަރެވެ. ހަމަކަށަވަރުން وعظ نصيحة އާއި عبرة ލިބިގަންނާނީ ބުއްދިވެރިންނެވެ.

ٱلَّذِينَ يُوفُونَ بِعَهْدِ ٱللَّهِ وَلَا يَنقُضُونَ ٱلْمِيثَٰقَ ۝٢٠ وَٱلَّذِينَ يَصِلُونَ مَآ أَمَرَ ٱللَّهُ بِهِۦٓ أَن يُوصَلَ وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَيَخَافُونَ سُوٓءَ ٱلْحِسَابِ ۝٢١ وَٱلَّذِينَ صَبَرُوا۟ ٱبْتِغَآءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ وَأَقَامُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ وَأَنفَقُوا۟ مِمَّا رَزَقْنَٰهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً وَيَدْرَءُونَ بِٱلْحَسَنَةِ ٱلسَّيِّئَةَ أُو۟لَٰٓئِكَ لَهُمْ عُقْبَى ٱلدَّارِ ۝٢٢ جَنَّٰتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا وَمَن صَلَحَ مِنْ ءَابَآئِهِمْ وَأَزْوَٰجِهِمْ وَذُرِّيَّٰتِهِمْ ۖ وَٱلْمَلَٰٓئِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِم مِّن كُلِّ بَابٍ ۝٢٣ سَلَٰمٌ عَلَيْكُم بِمَا صَبَرْتُمْ ۚ فَنِعْمَ عُقْبَى ٱلدَّارِ ۝٢٤

މުފުރަދާތު

ٱلَّذِينَ يُوفُونَ = އެމީހުންނަކީ - އެބަހީ: ބުއްދިވެރިންނަކީ - ފުއްދާމީހުންނެވެ. ❁ بِعَهْدِ ٱللَّهِ = الله ގެ

وعد - الله ގެ وَصِيَّة - الله ގެ أمر ފުރިހަމަ. ❁ وَلَا يَنقُضُونَ = އަދި އެމީހުންނަކީ އުވައިނުލާ މީހުންނެވެ. ❁

ٱلْمِيثَٰقَ ۝٢٠ = ވަޢުދާ وعد. ❁ وَٱلَّذِينَ يَصِلُونَ = އަދި އެއީ ގުޅާމީހުންނެވެ. (رَحِمُ ގުޅާމީހުންނެވެ.) ❁

مَآ أَمَرَ ٱللَّهُ بِهِۦٓ = އެކަލާނގެ - އެކަންތައްގުޅުވާލުމުގެ - الله أمر ކުރައްވާފައިވާ ކަންތަކެވެ. أَن يُوصَلَ =

އެކަން ގުޅުވުމަށް. (އެއީ رَحِمُ އެވެ.) ❁ وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ = އަދި އެމީހުންނަކީ އެމީހުންގެ ربّ އަށް

ބިރުވެތިވާމީހުންނެވެ. ❁ وَيَخَافُونَ = އަދި އެމީހުން ބިރުވެތިވާ. ❁ سُوٓءَ ٱلْحِسَابِ ۝٢١ = ހިސާބުކުރައްވުމުގެ

ނުބައިކަމާއި - (ހިސާބުކުރައްވާ ވަގުތު جَدَل ކުރައްވާފައިވާ) وَٱلَّذِينَ صَبَرُوا۟ = އަދި އެއީ

ކެތްތެރިވާމީހުންނެވެ. ❁ ٱبْتِغَآءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ = އެމީހުންގެ ربّ ގެ وجه ފުރުޞަތު އެދިގެން ރިޟާއާއި ގުޅިގެން. ❁

وَأَقَامُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ = އަދި އެމީހުން ނަމާދު قائم ކުރި❁ وَأَنفَقُوا۟ = އަދި އެމީހުން ޚަރަދުކުރި❁ مِمَّا

رَزَقْنَٰهُمْ = ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް ދެއްވި ރިޒުގުން. ❁ سِرًّا وَعَلَانِيَةً = ސިއްރުގައި

ފާޅުގައިވެސް. ❁ وَيَدْرَءُونَ = އަދި އެމީހުން ދުރުކުރާ. ❁ بِٱلْحَسَنَةِ ٱلسَّيِّئَةَ = ހެޔޮކަމުން ކަމަކުން

ނުބައިކަން.❁ أُو۟لَٰٓئِكَ لَهُمْ = އެމީހުންނަށް ހުންނާނެ. ❁ عُقْبَى ٱلدَّارِ ۝٢٢ =އެމީހުންގެ

ކޮންމެ ކާމިޔާބު ދުނިޔޭގެ ފަހުކޮޅު ހެވާއްޞަމަލެވެ. ❁ جَنَّٰتُ عَدْنٍ = އެއީ قائم ވެތިބޭ ބިމުގެ ސުވަރުގެއެވެ. ސުވަރުގެ ބަހާއްޓަކެވެ.

❁ يَدْخُلُونَهَا = އެމީހުން އެތެރެވާނެ ވަންނަހުއްޓެވެ. وَمَن صَلَحَ = އަދި صلح ވެގެންވާ ބައެއް ހިނގާ -

އެބަހީ: ހެޔޮކަމެއް ކުރި ކާފަ ބޮޑެތިކޮށް ... ❁ مِنْ ءَابَآئِهِمْ = އެމީހުންގެ ބަފައިންގެ ތެރެއިން.❁ وَأَزْوَٰجِهِمْ

= އަދި އެމީހުންގެ އަނބިންގެ ތެރެއިން. ❁ وَذُرِّيَّٰتِهِمْ ۖ = އަދި އެމީހުންގެ ދަރިފަސްކޮޅުގެ ތެރެއިން. ❁

وَٱلْمَلَـٰٓئِكَةُ = އަދި މަލާއިކަތުބޭކަލުން. ۞ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِم = އެމީހުންގެގާތަށް ވަޑައިގަންނަވާ ހުއްޓެވެ. ۞ مِّن كُلِّ بَابٍ ﴿٢٣﴾ = ހުރިހާ ދޮރަކުން. ۞ سَلَـٰمٌ عَلَيْكُم = (އެބޭކަލުން ވިދާޅުވާނެއެވެ.) ކަލޭމެންގެމައްޗަށް ސަލާމަތްހުއްޓެވެ. ۞ بِمَا صَبَرْتُمْ = ކަލޭމެން ކެތްތެރިވިކަމުގެސަބަބުން. ۞ فَنِعْمَ عُقْبَى ٱلدَّارِ ﴿٢٤﴾ = ފަހެ އެމީހުންގެ ކިޔަމަންތެރިކަމުގެ ބަދަލުގައި އާއާ ވިދިގެން އެމީހުންނަށް ސުވަރުގެ ރަނގަޅުވެގެންވެއެވެ. ۞

إِجْمَالِي މާނަ

(٢٠) މިބައި ބުއްދިވެރިންނަކީ الله ގެ عهد ތެދު ފުއްދާމީހުންނެވެ. އަދި އެއްބަސްވުމަށްފަހު ވެވިފައިވާ عهد ކަނޑަވަރުކޮށް އުވައިނުލާ މީހުންނެވެ.

(٢١) އަދި އެމީހުންނަކީ الله تعالى އެމީހުންނަށް އެ އެއްޗެއް ކަނޑައިނުލުމަށް ގުޅުވުމަށް أمر ކުރައްވާފައިވާ އެތި ގުޅުވާމީހުންނެވެ. އެބަހީ: رَحِمُ ގުޅުވާމީހުންނެވެ. އަދި އެމީހުންނަކީ އެމީހުންގެ ربّ އަށް ބިރުވެތިވާ އަދި حِسَاب ބެއްލެވުމުގައި جدل ކުރުމާއި އެކަމުގެ ނުބައިކަމާމެދު ބިރުވެތިވާމީހުންނެވެ.

(٢٢) އަދި އެމީހުންނަކީ އެމީހުންގެ ربّ ގެ ރުޟާފުޅު ހޯދުމަށް އެދިގެން ކެތްތެރިވި މީހުންނެވެ. އަދި އެމީހުންނަކީ ނަމާދު قائم ކުރާމީހުންނެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް ދެއްވި ރިޒުގުން ސިއްރުގައި ފާޅުގައިވެސް الله ގެ މަގުގައި ހަރަދުކުރާމީހުންނެވެ. އަދި އެމީހުންނަކީ ހެޔޮކަންތަކުން ކުށްކަންތައް ނުބައިކަންތައް ދުރުކުރާމީހުންނެވެ. އެމީހުން ދަންނާށެވެ! އެމީހުން ކިޔަމަންތެރިވުމާ ގުޅިގެން އެމީހުންނަށް قيامة ދުވަހުން ހުރީ ސުވަރުގެއެވެ.

(٢٣) قائم ވެ ތިބޭ ސުވަރުގެތަކަށް އެމީހުން ވަންނަހުށްޓެވެ. އަދި އީމާންކަމާއި ކިޔަމަންތެރިވުމުގެ ގޮތުން صلح ވެ ހަމަޖެހިގެންވާ އެމީހުންގެ ބަފައިންނާއި އަނބިންނާއި އަދި އެމީހުންގެ ދަރިންފަސް އެމީހުންނާއެކު ސުވަރުގެއަށް ވަންނަހުށްޓެވެ. އަދި ސުވަރުގެ ކޮންމެ ދޮރަކުން އެމީހުންގެގާތަށް އުފާވާ އުފާވެރި خبر އާއިގެން މަލާއިކަތުބޭކަލުން ވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ.

(٢٤) އަދި އެބޭކަލުން ވިދާޅުވާނެއެވެ. "ކަލޭމެންގެ މައްޗަށް ސަލާމަތްހުއްޓެވެ. ކަލޭމެން ކެތްތެރިވުމުގެ ސަބަބުން ކަލޭމެނަށް އާއާ ވިދިގެން ލިބުނު ސުވަރުގެ ރަނގަޅުވެގެންވެއެވެ."

وَٱلَّذِينَ يَنقُضُونَ عَهْدَ ٱللَّهِ مِنۢ بَعْدِ مِيثَٰقِهِۦ وَيَقْطَعُونَ مَآ أَمَرَ ٱللَّهُ بِهِۦٓ أَن يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِى ٱلْأَرْضِ ۙ أُو۟لَٰٓئِكَ لَهُمُ ٱللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوٓءُ ٱلدَّارِ ﴿٢٥﴾ ٱللَّهُ يَبْسُطُ ٱلرِّزْقَ لِمَن يَشَآءُ وَيَقْدِرُ ۚ وَفَرِحُوا۟ بِٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا وَمَا ٱلْحَيَوٰةُ ٱلدُّنْيَا فِى ٱلْءَاخِرَةِ إِلَّا مَتَٰعٌ ﴿٢٦﴾ وَيَقُولُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ لَوْلَآ أُنزِلَ عَلَيْهِ ءَايَةٌ مِّن رَّبِّهِۦ ۗ قُلْ إِنَّ ٱللَّهَ يُضِلُّ مَن يَشَآءُ وَيَهْدِىٓ إِلَيْهِ مَنْ أَنَابَ ﴿٢٧﴾ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُم بِذِكْرِ ٱللَّهِ ۗ أَلَا بِذِكْرِ ٱللَّهِ تَطْمَئِنُّ ٱلْقُلُوبُ ﴿٢٨﴾ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ طُوبَىٰ لَهُمْ وَحُسْنُ مَـَٔابٍ ﴿٢٩﴾

ލަފުޒީ މާނަ

وَٱلَّذِينَ يَنقُضُونَ = އަދި އުވާލާދިނުން. ۞ عَهْدَ ٱللَّهِ = اللّٰه ގެ عهد. ۞ مِنۢ بَعْدِ مِيثَٰقِهِۦ = އެ عهد
ހުވައިން ގަދަކޮށް ހެދުމަށްފަހު ކަމުގައި عمل ކުރުމަށް އެއްބަސްވެވުނު ކަމަކުން. ۞ وَيَقْطَعُونَ = އަދި ހުވައިން ކަނޑައިލާ.
۞ مَآ أَمَرَ ٱللَّهُ بِهِۦٓ = އެކަމަކަށް اللّٰه أمر ކުރެއްވި ކަންތައް. / ނުވަތަ އެއި. ۞ أَن يُوصَلَ = ގުޅުވުމަށް.
(رَحِمُ ގުޅުވުމަށް) ۞ وَيُفْسِدُونَ = އަދި ހުވައިން ފަސާދަކުރާ. (اللّٰه އަށް އުޅުނު) ۞ فِى ٱلْأَرْضِ =
ބިމުގައި. ۞ أُو۟لَٰٓئِكَ = އެއުރެން ތަކުރާލާ. ۞ لَهُمُ ٱللَّعْنَةُ = އެއުރެންނަށް ހުރި ހަމަ لعنة އެވެ. (اللّٰه ގެ
رحمة އާ ދުރުވުމެވެ.) ۞ وَلَهُمْ سُوٓءُ ٱلدَّارِ ﴿٢٥﴾ = އަދި އެއުރެންނަށްހުރީ (آخرة ގައި) ނުބައިގެއެވެ. އެއީ
ނަރަކައެވެ. ۞ ٱللَّهُ يَبْسُطُ ٱلرِّزْقَ = اللّٰه ރިޒުގު ފުޅާކޮށްދެއްވައެވެ. ۞ لِمَن يَشَآءُ = އެކަލާނގެ
އިރާދަފުޅުވާ ފަރާތަކަށް. ۞ وَيَقْدِرُ = އަދި އެކަލާނގެ (އިރާދަފުޅުވާ ފަރާތަކަށް) ދަތިކޮށްދެއްވައެވެ. ۞
وَفَرِحُوا۟ = އަދި އެއުރެން އުފާވެއްޖެއެވެ. (ރިޒުގު ފުޅާކޮށްދެވުނު މީހުން އުފާވެއްޖެއެވެ) ۞ بِٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا = ދުނިޔޭގެ
حياة އާ މެދު. ۞ وَمَا ٱلْحَيَوٰةُ ٱلدُّنْيَا = އަދި ދުނިޔޭގެ ދިރިއުޅުން ނުވެއެވެ. ۞ فِى ٱلْءَاخِرَةِ =
آخرة އާ އަޅާބަލާއިރު. ۞ إِلَّا مَتَٰعٌ ﴿٢٦﴾ = ފަހިކުރެވިގެންވާ ކުޑަ ތަކެއްޗެއް ކަމުގައި މެނުވީ. (ތަކުރާރުވާ ތަކުރާރު
ގެންދާ ކުދި ތަކެއްޗެއް) ۞ وَيَقُولُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ = އަދި ކާފިރުވީ މީހުން ބުނެއެވެ. ۞ لَوْلَآ أُنزِلَ عَلَيْهِ =
އެކަލޭގެފާނަށް ބާވައިލެއްވުނު ނުވަނީ. / ނުވަތަ ބާވައިލެއްވުނު ނުވަނީ ކީއްވެގެންތޯއެވެ؟ ۞ ءَايَةٌ مِّن رَّبِّهِۦ =
އެކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ حضرة ން معجزة އެއް. ۞ قُلْ = ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! ۞ إِنَّ ٱللَّهَ يُضِلُّ =
ހަމަކަށަވަރުން اللّٰه މަގުފުރެއްދަވައެވެ. ۞ مَن يَشَآءُ = އެކަލާނގެ އިރާދަފުޅުވާ މީހަކު. ۞ وَيَهْدِىٓ إِلَيْهِ =
އަދި އެކަލާނގެ حضرة އަށް މަގުދައްކަވައެވެ. ۞ مَنْ أَنَابَ ﴿٢٧﴾ = توبة ވެ، رجوع ވީ މީހަކަށް. ۞ ٱلَّذِينَ
ءَامَنُوا۟ = އަދި އީމާންވީ މީހުންނެވެ. ۞ وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُم = އަދި އެމީހުންގެ ހިތްތައް ހަމަޖެހި ތިބެއެވެ.
۞ بِذِكْرِ ٱللَّهِ = اللّٰه ގެ ذِكر އަށް / اللّٰه ހަނދާންކުރުމުން. ۞ أَلَا = ދަންނާށެވެ1 ۞ بِذِكْرِ ٱللَّهِ = اللّٰه
ހަނދާން ކުރުމުން / اللّٰه އަށް ذِكر ކުރުމުން. ۞ تَطْمَئِنُّ ٱلْقُلُوبُ ﴿٢٨﴾ = ހިތްތައް ހަމަޖެހެއެވެ.
ތަމްރީނުވެއެވެ. ۞ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ = އީމާންވީ މީހުންނެވެ. ۞ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ = އަދި އެމީހުން

صالح عمل ކުރި. ۞ طُوبَىٰ لَهُمْ = އެމީހުންނަށް طُوْبَى ވެއްޖެ. (އެއީ އުފާވެރިކަމެވެ. ނުވަތަ އެއީ ސުވަރުގޭގައިވާ ގަހެކެވެ.......) ۞ وَحُسْنُ مَئَابٍ ﴿٢٩﴾ = އަދި އެނބުރިދާ ރަނގަޅުތަނެއް އެމީހުންނަށް ވެއްޖެ. އެއީ ސުވަރުގެއެވެ.۞

إجْمَالِي މާނަ

(٢٥) އަދި އެބައިމީހުން الله އާ މެދު ވެފައިވާ عَهْدُ ކަނޑަފައި އުވައިލާ، އަ عَهْدُ ގައިމުވާގޮތަށް عمل ކުރުމަށް އެއްބަސްވުމަށްފަހު އެއަށް އެއްވެސް ފަރުވާލެއް ނުބަލައްޓައި، އަދި ނުކަނޑާލައި ގުޅުވުމަށް الله އެމީހުންނަށް أمر ކުރައްވާފައިވާ ތިމާގެކަމުގެ رَحِم ކަނޑައިލައިރުމުން އަދި އެމީހުން الله އަށް އުރެދި ބިން ފާސިދުކުރާމީހުން ދަންނަވާށެވެ! އެމީހުންނަށް ހުރީ ހަމަ لعنة އެވެ. الله ގެ رحمة އާ ދުރުވުމެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް ހުރީ آخرة ގެ ގޯތިގެ ނުބައިކަމެވެ. އެއީ ނަރަކައެވެ.

(٢٦) الله އެދިވަޑައިގަންނަވާ އަޅަކަށް އެކަލާނގެ ރިޒުގު ތަނަވަސްކުރައްވައެވެ. އަދި އެކަލާނގެ އެދިވަޑައިގަންނަވާ އަޅަކަށް އެކަލާނގެ ދަތިކުރައްވައެވެ. ރިޒުގު މަދުކުރައްވައެވެ. އަދި އެބައިޔަކަށް އެކަލާނގެ ރިޒުގު ތަނަވަސްކޮށްދެއްވުމުން ދުނިޔޭގެ ދިރިއުޅުމަށް އުފާކޮށް މަޖާނަގައެވެ. އަދި އެކަމަކު آخرة ގެ ދިރިއުޅުމަށް ބަލާއިރު ދުނިޔޭގެ ދިރިއުޅުމަކީ ހަމަ ތަކެތިދޭ މިންވަރެއްކަމުގައި ގޮސް ނުވެއެވެ. ދަތުރުވެރިއަކު ދަތުރުމަށްކަން ގެންދާ ކުޑައެތިކޮޅެއްފަދަ މަދުއެތިކޮޅެކެވެ.

(٢٧) އަދި ކާފިރުން މިސްކީނުން ބުނެއެވެ. "އެކަލޭގެފާނަށް يعنى: محمّد صلّى الله عليه وسلّم އަށް އެކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ حضرة ން ބާވައިލެވޭ معجزة އެއް ބާވައިލައްވާނަމަ ކީއްތަވެގެންހެއްޔެވެ؟ ނުވަތަ އެކަލޭގެފާނަށް ބާވާ خزانة އެއްވެސްނުވަތަ - ނުވަތަ އަރިހުގައި މަލާއިކަތް ބާވައިލާ ހުންނާނުވަނީ معجزة އެއް ނުދީ ކީއްވެގެންހެއްޔެވެ؟" އޭގެ جواب ގައި الله އެ އަންގަވައި ދެއްވަނީ رسول الله އެވެ! ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! "الله تعالى އެކަލާނގެ އެދިވަޑައިގަންނަވާ އަޅަކު މަގުފުރައްދަވައި އަދި އެކަލާނގެ އެދިވަޑައިގަންނަވާ އަޅަކަށް އެކަލާނގެ حضرة އަށް رجوع ވެ توبة ވުމަށް މަގުދައްކަވައެވެ. އެއީ އެކަލާނގެއަށް خاصّ ވެގެންވާ ކަމެކެވެ. معجزة ބާވައިލެއްވުމާ ނުލެއްވުންވެސް ވަނީ އެކަލާނގެ އަތްޕުޅުގައެވެ. معجزة އެއްނުލައިވެސް ހިދާޔަތްދެއްވުން އިޙްސާންފުޅެވެ. އެއީ އެކަލާނގެ އަދާގެ ހިތަށް الله ފަރާތާ ނުރުކުވެ. އަދިކަމުގެވެ."

(٢٨) އެމީހުންނަކީ އެބައި: توبة ވީމީހުންނާއި އީމާންވެގެން އެމީހުންގެ ހިތްތައް الله ގެ ذِكر ން މަރައިދިޔަ ހަމަޖެހިގެންވާ މީހުންނެވެ. الله ހަނދާންކޮށްދޭ ދުޢާން ذكر ކުރުމުގެ كلمة ތައް ކިޔާމީހުންނެވެ. الله އަށް ذكر ކުރުމަކީ ހިތްތައް ހަމަޖެހި މަރައިދިޔަ ހިތްތަކަށް سُكُونَة ދިނުމަކީ އެއްކަމެއްކަން ދަންނާށެވެ!

(٢٩) އަދި އީމާންވެގެން صالح عمل ކުރި މިސްކީނުންނަށް قيامة ދުވަހުން طُوْبَى ވެއެވެ. އަދި އެނބުރިދާނޭ ރިބުމަށް ރަނގަޅުތަނެއްވެއެވެ. (އެއީ ސުވަރުގެއެވެ.)

- ދަންނައެވެ. طُوبى އަކީ އެއްމާނައަށްވުރެ ގިނަ ބަސްތަކުގެ އުފާވެރިކަމެވެ. ނަމަވެސް މިއާއިއްޔާ تفسير ގައި ވަރިދުވެގެން އައިސްފައިވާ ރަސޫލުއްލާހު ބަޔާންކުރެއްވި طُوبى އަކީ ސުވަރުގޭގައިވާ ގަހެކެވެ. ސުވަރުގޭގެ އާދުޢާން ދުވިގެން އަންނަނީ އެގަހުގެ ބޭނުމަކުގައިވިއެވެ. މުޅި ސުވަރުގޭގައިވަނީ އެގަހުގެ ހިޔާކަމުގައިވިއެވެ. - والله أعلم:

= تفسيرطبرى = އަށް ބައްލަވާށެވެ. މިގަހުގެ ދިގުވާހަކައެވެ.

كَذَٰلِكَ أَرْسَلْنَٰكَ فِيٓ أُمَّةٍ قَدْ خَلَتْ مِن قَبْلِهَآ أُمَمٌ لِّتَتْلُوَاْ عَلَيْهِمُ ٱلَّذِيٓ أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِٱلرَّحْمَٰنِ ۚ قُلْ هُوَ رَبِّي لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ مَتَابِ ﴿٣٠﴾ وَلَوْ أَنَّ قُرْءَانًا سُيِّرَتْ بِهِ ٱلْجِبَالُ أَوْ قُطِّعَتْ بِهِ ٱلْأَرْضُ أَوْ كُلِّمَ بِهِ ٱلْمَوْتَىٰ ۗ بَل لِّلَّهِ ٱلْأَمْرُ جَمِيعًا ۗ أَفَلَمْ يَاْيْـَٔسِ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَن لَّوْ يَشَآءُ ٱللَّهُ لَهَدَى ٱلنَّاسَ جَمِيعًا ۗ وَلَا يَزَالُ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ تُصِيبُهُم بِمَا صَنَعُواْ قَارِعَةٌ أَوْ تَحُلُّ قَرِيبًا مِّن دَارِهِمْ حَتَّىٰ يَأْتِيَ وَعْدُ ٱللَّهِ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُخْلِفُ ٱلْمِيعَادَ ﴿٣١﴾ وَلَقَدِ ٱسْتُهْزِئَ بِرُسُلٍ مِّن قَبْلِكَ فَأَمْلَيْتُ لِلَّذِينَ كَفَرُواْ ثُمَّ أَخَذْتُهُمْ ۖ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ ﴿٣٢﴾

ލުޣަތު

كَذَٰلِكَ = އެފަދައިންނެވެ. ✿ أَرْسَلْنَٰكَ فِيٓ أُمَّةٍ = ކަލޭގޮތް ބައެއްކުރިންގެ ޤައުމަކަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ފޮނުއްވީމެވެ. ✿ قَدْ خَلَتْ مِن قَبْلِهَآ = ހަމަކަށަވަރުން އެއުރެންގެ ކުރިން އިސްވެދިޔަ ޤައުމެއްގައި. ✿ أُمَمٌ = أمّة ތައް. لِّتَتْلُوَاْ عَلَيْهِمُ = އެއުރެންނަށް ކިޔަވައިދިނުމަށް ކަލޭގޮތް ކިޔާދޭ ވަޙީކުރައްވާފައިވާ. ✿ ٱلَّذِيٓ أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ = ކަލޭގޮތަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ވަޙީކުރައްވާފައިވާ އެއްޗެހި. ✿ وَهُمْ يَكْفُرُونَ = އެމީހުން ކާފިރުވާ حال . بِٱلرَّحْمَٰنِ = رحمن ވަންތަ الله އަށް. ✿ قُلْ = (އޭ رسول الله އެވެ!) ކަލޭގޮތް ވިދާޅުވާށެވެ! ✿ هُوَ رَبِّي = އެއީ އަހުރެމެންގެ ربّ އެވެ. ✿ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ = އެކަލާނގެ ފިޔަވައި އަޅުކަމަށް (حقّ) إله އަކު ނުވެއެވެ. عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ = އަހުރެން وكيل ކުރީ ހަމައެކަނި އެކަލާނގެއަށެވެ. ✿ وَإِلَيْهِ مَتَابِ ﴿٣٠﴾ = އަދި އަހުރެން އެނބުރި ތައުބާވެވޭނީ ވެސް ހަމަ އެކަލާނގެ حضرة ގައެވެ. ✿ وَلَوْ أَنَّ قُرْءَانًا = އަދި ހަމަކަށަވަރުން قرآن އެއް. ✿ سُيِّرَتْ بِهِ ٱلْجِبَالُ = އެ قرآن ގެ ސަބަބުން ފަރުބަދަތައް ހިނގައިގެން ގޮސް އެހެންތަނަކަށް نَقْلُ ވިއަސް ✿ أَوْ قُطِّعَتْ بِهِ ٱلْأَرْضُ = ނުވަތަ އޭގެ ސަބަބުން ބިންފަޅައިގެން ކޮޅުކޮޅަށް ވިއަސް. ✿ أَوْ كُلِّمَ بِهِ ٱلْمَوْتَىٰ = ނުވަތަ އޭގެ ސަބަބުން މަރުވެފައިވާ މީހުން ވާހަކަދައްކާފައިވިޔަސް. (އެފަދަ قرآن އަކީ އެއްކަލަވެސް ވާނެ قرآن އެވެ. އެހެންނަމަވެސް އެއުރެން އީމާންނުވީއެވެ.) ✿ بَل = އަދި ޔަޤީނުންވެސް ✿ لِّلَّهِ ٱلْأَمْرُ جَمِيعًا = ހުރިހާކަމެއް خاصّ ވެގެންވަނީ الله އަށެވެ. (އެކަލާނގެ އިރާދަފުޅު ވެއްޖެނަމަ ކަންކަން ވެދާނެއެވެ. معجزة އަކާ ނުލައި ވެސް އިރާދަފުޅުގެ މަތިން ހިދާޔަތް ދެއްވުމަކީ ދެއްވިދާނެ ކަމެކެވެ.) . ✿ أَفَلَمْ يَاْيْـَٔسِ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ = ފަހެ އީމާންވި މުސްލިމުން ނުދަންނަހުއްޓެވެ؟ ✿ أَن لَّوْ يَشَآءُ ٱللَّهُ = الله تعالى އިރާދަކުރެއްވިނަމަ ✿ لَهَدَى ٱلنَّاسَ جَمِيعًا = އެންމެހާ މީސްތަކުން އެކަލާނގެ ތެދުމަގަށް ހިދާޔަތްދެއްވީހެވެ. ✿ وَلَا يَزَالُ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ = އަދި ކާފިރުވި މީސްތަކުން ދެމިހުރެއެވެ. ✿ تُصِيبُهُم بِمَا صَنَعُواْ = އެއުރެން ކުރި ކަންތައްތަކުގެ ސަބަބުން. (ކާފިރުކަމާއި ފާފަތަކުގެ ސަބަބުން) އެއުރެންނަށް ކުރިމަތިވެއެވެ. ✿ قَارِعَةٌ = ބޮޑު مصيبة އެއް. ✿ أَوْ تَحُلُّ = ނުވަތަ އެ (مصيبة) އައިސްފައިވެއެވެ / އައިސްފައިވެއެވެ. ✿ قَرِيبًا مِّن دَارِهِمْ = އެއުރެންގެ ގެދޮރާ ކައިރީގައެވެ. ✿ حَتَّىٰ يَأْتِيَ =

އަޅުވެއްޖައުމަން ދާންދެން. ۞ وَعۡدُ ٱللَّهِۚ = اللّه ގެ وعد ފުޅު (އެއީ އެމީހުންގެ މަރުވެ. ނުވަތަ قيامة قائم ވުމެވެ.) ۞ إِنَّ ٱللَّهَ = ހަމަކަށަވަރުން اللّه تعالى . ۞ لَا يُخۡلِفُ ٱلۡمِيعَادَ ﴿٣١﴾ = އެކަލާނގެ وعد ފުޅާ خلاف ވު ވެވަޑައިނުގަންނަވާނެއެވެ. ۞ وَلَقَدِ ٱسۡتُهۡزِئَ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން މަލާމާތް ކުރެވުނެވެ. ۞ بِرُسُلٍ مِّن قَبۡلِكَ = ކަލޭގެފާނުގެ ކުރީގެ رسول ބޭކަލުންނަށްވެސް. ۞ فَأَمۡلَيۡتُ لِلَّذِينَ كَفَرُواْ = އަދި ކާފަރުވި މީސްތަކުންނަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ مهلة ދެއްވީމެވެ. ۞ ثُمَّ أَخَذۡتُهُمۡۖ = ދެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުން ހިއްޕެވީމެވެ. ހަލާކު ކުރެއްވީމެވެ. ۞ فَكَيۡفَ كَانَ عِقَابِ ﴿٣٢﴾ = ފަހެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ عذاب ވީ ކޮންފަދައަކުން ހެއްޔެވެ؟۞

إِجْمَالِي މާނަ

(٣٠) އޭ رسول اللّه އެވެ! ކަލޭގެފާނުގެ ކުރިން ފޮނުއްވެވުނު ފަދައިން أمّة ތަކަށްވެސް ތިމަންރަސްކަލާނގެ رسول ބޭކަލުން ފޮނުއްވިފަދައިން ކަލޭގެފާނުވެސް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ހަމައެފަދަ أمّة އަކަށް رسول ކަމުގައި ފޮނުއްވީމެވެ. އެއީ އެމީހުން رحمن ވަންތަ ރަސްކަލާނގެއަށް ކާފަރުވާ حال ގައިވެސް ކަލޭގެފާނަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ބާވައިލެއްވި ވަޙީ ކަލޭގެފާނު އެމީހުންނަށް ކިޔަވާ ވިދާޅުވެދެއްވުމަށެވެ. رسول ކަން ދިއްވުމުގަތެވެ. ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! ”އެ رحمن އީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ ربّ އެވެ. އެކަލާނގެ ފިޔަވާ އެހެން إله އަކު ނުވެއެވެ. حقّ އެހެން إله އަކު ނުވެއެވެ. އަދި އަހުރެން وكيل ކޮށް ޢިތުބާރުކުރަނީ އެކަލާނގެއަށެވެ. އަދި އަހުރެން توبة ވެ رجوع ވުންވެސް ވަނީ ހަމަ އެކަލާނގެ حضرة އަށެވެ.“

(٣١) އަދި އެ قرآن ގެ ސަބަބުން ފަރުބަދަތައް ހިނގައިފިނަމަ ފުރިގެންގޮސް އެހެންތާކަށް ދިޔަނަމަވެސް އަދި ނުވަތަ އެ قرآن ގެ ސަބަބުން ބިން ފަޅާގެން ކޯރުކޯރު ހިނގައިފިނަމަވެސް ނުވަތަ އެ قرآن ގެ كرامة ން މަރުވެފައިވާ މީހުން ވާހަކަދައްކައިފިނަމަވެސް (އެ قرآن އެއްކަލަކު ގަބޫލު ނުކުރާނެ قرآن އެވެ. އެހެންނަމަވެސް އެކާފަރުންނަށް ދާނެއްނުވެއެވެ.) އަދި ކިއްހެއްޔެވެ؟ އެންމެހައި ކަމެއް خاصّ ވެ ملك ވެގެންވަނީ ހަމަ اللّه އަށެވެ.(އެކަލާނގެ އިރާދަފުޅުގެ ގޮތުގައި ކަންތައް ދާނީއެވެ. مُعْجِزَة އެއް ދައްކަވަން އިރާދަފުޅުވާނީ ގޮތެއްގެ މަތީންނެވެ.) އަދި ކާފަރުވެއްޖެމީހުން އެމީހުން ކުރިކަންތަކުގެ ސަބަބުން އެބައި: އެމީހުން اللّه އަށް ކާފަރުވެ رسول ން ދޮގުކުރުމުގެ ސަބަބުން އެމީހުންނަށް ބޮޑެތިވެގެންވާ ހަލާކުއެއް ނުވަތަ كَارِثَة އެއް އަރުވުން ޖެހެމުންދެއެވެ. ނުވަތަ އެމީހުންގެ ގެދޮރުތަކާ ކައިރިއަށް ބޮޑު مصيبة އެއް އަޅުވެއްޖައުމަން ދާންދެން އެކާފަރުންނަކީ ދެރަވެގެން ހުރެންދެއެވެ. (މިބާ مصية އަކީ مكّة فتح ކުރެއްވުމަށް رسول اللّه صلّى اللّه عليه وسلّم ވަޑައިގަތުން ކަމުގައި ބައެއް مفسّر ން ވިދާޅުވެއެވެ. އެއީ اللّه ގެ وعد ފުޅުގެ މުރާދެވެ.) ހަމަކަށަވަރުން اللّه تعالى އެކަލާނގެ ކުރެއްވި وعد ފުޅާ خلاف ވެވަޑައިނުގަންނަވާނެއެވެ.

(٣٢) އޭ رسول اللّه އެވެ! ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނުގެ ކުރިން ވަޑައިގެންނެވި رسول ބޭކަލުންވެސް ކާފަރުން މަލާމާތްކޮށް ފުރައްސާރަކުރިއެވެ. އަދި އެކާފަރުންނަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ތަންވަޅުދީ މުހުލަތު ދިނީމެވެ. ދެން ހަމަ ކުށްތަކަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުން ހިއްޕަވައި ހަލާކުކުރެއްވީމެވެ. ފަހެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ عقوبة އެމީހުންގެ މައްޗަށް ފޭބުނީ ކޮންފަދައަކުން ހެއްޔެވެ؟

أَفَمَنْ هُوَ قَآئِمٌ عَلَىٰ كُلِّ نَفْسٍۭ بِمَا كَسَبَتْ ۗ وَجَعَلُوا۟ لِلَّهِ شُرَكَآءَ قُلْ سَمُّوهُمْ ۚ أَمْ تُنَبِّـُٔونَهُۥ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِى ٱلْأَرْضِ أَم بِظَـٰهِرٍ مِّنَ ٱلْقَوْلِ ۗ بَلْ زُيِّنَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا۟ مَكْرُهُمْ وَصُدُّوا۟ عَنِ ٱلسَّبِيلِ ۗ وَمَن يُضْلِلِ ٱللَّهُ فَمَا لَهُۥ مِنْ هَادٍ ﴿٣٣﴾ لَّهُمْ عَذَابٌ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا ۖ وَلَعَذَابُ ٱلْـَٔاخِرَةِ أَشَقُّ ۖ وَمَا لَهُم مِّنَ ٱللَّهِ مِن وَاقٍ ﴿٣٤﴾ ۞ مَّثَلُ ٱلْجَنَّةِ ٱلَّتِى وُعِدَ ٱلْمُتَّقُونَ ۖ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَـٰرُ ۖ أُكُلُهَا دَآئِمٌ وَظِلُّهَا ۚ تِلْكَ عُقْبَى ٱلَّذِينَ ٱتَّقَوا۟ ۖ وَّعُقْبَى ٱلْكَـٰفِرِينَ ٱلنَّارُ ﴿٣٥﴾

ލުޣަތު

أَفَمَنْ هُوَ قَآئِمٌ = ހަމަޖެހި = قائم ވެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއަށްތޯ؟ ۞ عَلَىٰ كُلِّ نَفْسٍ = ކޮންމެ نفس އެއްގެ މައްޗަށް. (ރައްކާތެރިކުރައްވާވޮޑިގެން ބަލައްވާވޮޑިގެން ތިބޭފުޅާގެ އެއްޗެހި) ۞ بِمَا كَسَبَتْ = އެ نفس އެއް ކުރި عمل ތަކާއިގެން ۞ وَجَعَلُوا۟ لِلَّهِ شُرَكَآءَ = އަދި އެމީހުން الله އަށް شريك ން ހަދައިފިއެވެ. ۞ قُلْ = ތިޔަ = رسول الله އެވެ! ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ.! سَمُّوهُمْ = ކަލޭމެން އެބައިމީހުން ނަންކިޔާށެވެ! (إله އެއް ބޮޑުވިއްޔާ އެއިޝާއު ތިޔަގެ. الله ނޫން إله އަކުންނަށް.) ۞ أَمْ تُنَبِّـُٔونَهُۥ = ނުވަތަ ކަލޭމެން އެކަލާނގެއަށް خبر ދިނީހެއްތޯ؟ ۞ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِى ٱلْأَرْضِ = ބިމުގައި އެކަލާނގެ ދެނެވޮޑިނުގަންނަވާ އެއްޗަކާއި. ۞ أَم بِظَـٰهِرٍ مِّنَ ٱلْقَوْلِ = ނުވަތަ ހަމަ ބަސް ފަޅާއަރާގޮތަށް ހުސްބަސްބުނުމަކުންތޯ؟ ۞ بَلْ = އަދި ކިއެއްތޯއްތޯ؟ ۞ زُيِّنَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا۟ = ކާފިރުވި މީހުންނަށް ޒީނަތްތެރިކޮށްދެވިއްޖެއެވެ. ۞ مَكْرُهُمْ = އެމީހުންގެ مَكْرُ - އެބަހީ: އެމީހުން ބޮޑާ شرك ގެ ބަސް. ۞ وَصُدُّوا۟ عَنِ ٱلسَّبِيلِ = އަދި އެމީހުން (الله ގެ) މަގުން ދުރުކުރެވިގެންވެއެވެ. / ނުވަތަ އެމީހުން الله ގެމަގުން އެހެންމީހުން ދުރުކުރެއެވެ. / ދި قراءة އެއްގައެވެ. ۞ وَمَن يُضْلِلِ ٱللَّهُ = އަދި الله މަގުފުރެއްދެވިމީހާ. ۞ فَمَا لَهُۥ مِنْ هَادٍ ﴿٣٣﴾ = ފަހެ އެމީހަކަށް ތެދުމަގު ދައްކާނޭ ހިދާޔަތްދޭނޭ މީހަކު ނުވެއެވެ. لَّهُمْ عَذَابٌ = އެމީހުންނަށް ހުރި عذاب އެވެ. އެއީ އެމީހުން ހައްޔަރުކުރުމާއި قتل ކުރުމާއި ފަދަ އަދަބުތަކެވެ. ۞ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا = ދުނިޔޭގެ حياة ގައި. ۞ وَلَعَذَابُ ٱلْـَٔاخِرَةِ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން آخرة ގެ عذاب. ۞ أَشَقُّ = ގަދަވެގެންވެއެވެ. ހިތްދަތިކަން ބޮޑެވެ. ۞ وَمَا لَهُم مِّنَ ٱللَّهِ = އަދި الله ގެ حضرة ން (އަނބުރާ ދިފާޢުކޮށްދޭނޭ) އެމީހުންނަށް ރައްކާތެރިކޮށްދޭނޭ އެއްވެސް ބަޔަކު ނުވެއެވެ. ۞ مِن وَاقٍ ﴿٣٤﴾ = ރައްކާތެރިކުރާނޭ ސަލާމަތްކޮށްދޭނޭ އެކަކުވެސް. ۞ ۞ مَّثَلُ ٱلْجَنَّةِ = ސުވަރުގޭގެ مثال އަކީ. ۞ ٱلَّتِى وُعِدَ ٱلْمُتَّقُونَ = تقوى ވެރިންނަށް ވަ وعد ވެވިގެންވާ. تَجْرِى مِن تَحْتِهَا = އެސުވަރުގޭގެ ދަށުން ދެއެވެ. ۞ ٱلْأَنْهَـٰرُ = ކޯރުތައް. ۞ أُكُلُهَا دَآئِمٌ = އެސުވަރުގޭގެ ކާތަކެތި އެއީ ދާއިމީ ދެމިހުރި އެއްޗެކެވެ. ހުސްވެގެން ނުދާނެއެވެ. ۞ وَظِلُّهَا = އަދި އެސުވަރުގޭގެ ހިޔާވެސް ހަމައެފަދައިން ދެމިހުރެއެވެ. ކަނޑައެޅިގެން ނުދެއެވެ.

ނުވެއެވެ. އެގޮތަކީ (ހިލާފު ނުވެއެވެ.) ۞ تِلْكَ عُقْبَى ٱلَّذِينَ ٱتَّقَواْ ۚ = އެއީ تقوى ވެރިވި މީހުންގެ ކިޔަމަންތެރިކަމުގެ ފަހުކޮޅެވެ. ۞ وَّعُقْبَى ٱلْكَٰفِرِينَ = އަދި ކާފަރުންގެ ނުކިޔަމަންތެރިކަމުގެ ފަހުކޮޅަކީ. ۞ ٱلنَّارُ ﴿٣٥﴾ = އަލިފާނެވެ. ނަރަކައެވެ. ۞

إِجْمَالِي މާނަ

(٣٣) އަދިވެސް ކޮންމެ نفس އެއްގެމައްޗަށް ބަލަހައްޓަވާ ހައްޤުގޮތުގައި އަދި އެ نفس އެއް ކުރި عمل އެއް ބަލަހައްޓަވައިގެން قائم ވެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއާ ، އެއްވެސް ބާރެއްނެތް އަޑެއް ނުއިވޭ އެއްޗެއް ނުފެނޭ އެއްވެސްކަމެއް ނުކުރެވޭ ކަލާނގެތަކާ ހަމަހަމަވާނެތޯ؟. الله އަށްވާ شريك ނަގާފައި އެމީހުން ކަލާނގެ ކަމުގައި ހަދައިފިއެވެ. ކަލާ رسول އާއެވެ! ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! ”އެމީހުން އެކަލާނގެއަށް ނަންކިޔައި ބަލާށެވެ! އެމީހުން އެކަލާނގެއަށް إله ން ހަދައިފިއްޔާ އެއީ އެންމެހާ ތަކެތި. އެހެންވީ الله އަށް شريك އަކު ނުވެއެވެ. އެކަލާނގެ އެއްކަލާނގެއެވެ. އެހެން إله އަކުވެސް ނުވެއެވެ. ނުވަތަ ބިމުގައި އެކަލާނގެއަށް އެގިވޮޑިނުގަންނަވާ އެއްޗެއްގެ خبر އެމީހުން އެކަލާނގެއަށް ދެނީހެއްޔެވެ؟. ނުވަތަ ހަމަ ބަސް ފުށުކޮޅާ ދުރުވެސްބަހެއް އެމީހުން ބުނަނީހެއްޔެވެ؟ އަދި ހިއެއްވެސް ނުހެއްޔެވެ؟. ކާފަރުވި މީސްތަކުން ދަންނައެވެ! އެމީހުންގެ ކާފަރުކަމާ شرك ގެ ބަސް އެމީހުންނަށް ޒީނަތްތެރިކޮށްދެވިއްޖެއެވެ. شيطان އެމީހުންނަށް ޒީނަތްތެރިކޮށްދިނީއެވެ. އަދި އެމީހުން الله ގެ މަގުން ދުރުކުރެވިގެންނުވެއެވެ. ނުވަތަ އެމީހުން الله ގެ މަގުން އެހެން މީހުން ދުރުކުރަނީއެވެ. އަދި الله އެމީހަކު މަގުފުރެއްދަވައިފި ހިދާޔަތް ދެއްވޭނެ ހިދާޔަތްދީފައިވާ އެކަކުވެސް ނުވެއެވެ.“

(٣٤) އެމީހުންނަށް ދުނިޔޭގެ حياة ގައި ހުރި ކަނޑައެޅިގެން عذاب އެވެ. (އެއީ ހަނގުރާމަގައި ހައްޔަރުކުރެވުމާއި / مؤمن ންގެއަތުން އެމީހުން މަރުވުމާއި އަދި ބޮޑެތި ބަލާ مصيبة ޖެހުމެވެ.) އަދި آخرة ގެ عذاب މާގަދަވުމާއި ދުސްވާރުކަން މާބޮޑެވެ. އެއީ ނަރަކައިގެ ވަރުގަދަ عذاب އެވެ. އަދި الله ގެ حضرة ން އަމާންވާނެ އެއްވެސް عذاب އެއް ދުރުކުރުމުގެ ބާރުއޮތް އެމީހުން دفاع ކޮށްދީ ސަލާމަތްކޮށްދޭނެ އެއްވެސް ނުވެއެވެ.

(٣٥) تقوى ވެރިންނަށް وعد ވެވިގެންވާ ސުވަރުގޭގެ މިސާލަކީ އެތަންތާނގެދަށުން ކޯރުތައް ދުވާ ބަގީޗާއެއްގެ މިސާލެވެ. އެތާގެ ކާނާއި އޭގެ ހިޔާވެސް ދެމިގެންވާ ދާއިމު އެއްޗެކެވެ. އަދި އެތާގެ ހިނދަކުވެސް ހަމަ ދާއިމު އެއްޗެކެވެ. އެއީ އަވަދިނެތް ވިޔަށް ނުވެއެވެ. تقوى ވެރިވި މީހުންގެ ކިޔަމަންތެރިކަމުގެ ފަހުކޮޅު ގޮތަކީ އެއީއެވެ. އަދި ކާފަރުވި މީހުންގެ ނުކިޔަމަންތެރިކަމުގެ ފަހުކޮޅަކީ ނަރަކައެވެ. އަލިފާނެވެ.

وَٱلَّذِينَ ءَاتَيْنَٰهُمُ ٱلْكِتَٰبَ يَفْرَحُونَ بِمَآ أُنزِلَ إِلَيْكَ ۖ وَمِنَ ٱلْأَحْزَابِ مَن يُنكِرُ بَعْضَهُۥ ۚ قُلْ إِنَّمَآ أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ ٱللَّهَ وَلَآ أُشْرِكَ بِهِۦٓ ۚ إِلَيْهِ أَدْعُوا۟ وَإِلَيْهِ مَـَٔابِ ﴿٣٦﴾ وَكَذَٰلِكَ أَنزَلْنَٰهُ حُكْمًا عَرَبِيًّا ۚ وَلَئِنِ ٱتَّبَعْتَ أَهْوَآءَهُم بَعْدَمَا جَآءَكَ مِنَ ٱلْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ ٱللَّهِ مِن وَلِىٍّ وَلَا وَاقٍ ﴿٣٧﴾ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِّن قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَٰجًا وَذُرِّيَّةً ۚ وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَن يَأْتِىَ بِـَٔايَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ ٱللَّهِ ۗ لِكُلِّ أَجَلٍ كِتَابٌ ﴿٣٨﴾ يَمْحُوا۟ ٱللَّهُ مَا يَشَآءُ وَيُثْبِتُ ۖ وَعِندَهُۥٓ أُمُّ ٱلْكِتَٰبِ ﴿٣٩﴾

ލުޣަތު

وَٱلَّذِينَ ءَاتَيْنَٰهُمُ ٱلْكِتَٰبَ = އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް ފޮތްދެއްވިމީހުން. (އެބަހީ އެމީހުންގެތެރެއިން ކަލާނގެއަށް އީމާންވި މީހުން) ❁ يَفْرَحُونَ = އެމީހުން އުފާކުރެއެވެ. ❁ بِمَآ أُنزِلَ إِلَيْكَ = ކަލާނގެއަށް ބާވައިލެއްވި ތަކެތީގައި. ❁ وَمِنَ ٱلْأَحْزَابِ = އަދި (އެހެނިހެން ދީނުތަކުގެ) جماعة ތަކުގެ ތެރެއިންވެއެވެ. ❁ مَن يُنكِرُ بَعْضَهُۥ = އޭގެ ބައެއް ތަކެތި އިންކާރު ކުރާމީހުން. ❁ قُلْ = (އޭ رسول الله އެވެ!) ކަލާނގެ ވިދާޅުވާށެވެ! ❁ إِنَّمَآ أُمِرْتُ = ތިމަންކަލޭގެފާނަށް أمر ކުރެވިފައިވަނީ ❁ أَنْ أَعْبُدَ ٱللَّهَ = الله އަށް އަޅުކަން ކުރުމަށެވެ. ❁ وَلَآ أُشْرِكَ بِهِۦ = އަދި އަޅުކަން އެކަލާނގެއާއި شريك ނުކުރުމަށެވެ. ❁ إِلَيْهِ أَدْعُوا۟ = އަޅުކަން إخلاص ތެރިކަމާއެކު ނަމާދުކުރަނީ އެކަލާނގެއަށެވެ. ❁ وَإِلَيْهِ مَـَٔابِ ﴿٣٦﴾ = އަދި އަޅުކަން އެނބުރިދާންވީ ހަމަ އެކަލާނގެ حضرة އަށެވެ. ❁ وَكَذَٰلِكَ = އަދި ހަމައެފަދައިން. ❁ أَنزَلْنَٰهُ = ތިމަންރަސްކަލާނގެ ފޮތް ބާވައިލެއްވީމެވެ. ❁ حُكْمًا عَرَبِيًّا = عرب ބަހުން حكم އެއްގެގޮތުގައި. ❁ وَلَئِنِ ٱتَّبَعْتَ = އަދި ކަލާނގެ تبع ވެވަޑައިގެންފިނަމަ. ❁ أَهْوَآءَهُم = އެމީހުންގެ ހަވާ نفس ގެއި / އެ مشرك ން އެދޭތަކެއް. ❁ بَعْدَمَا جَآءَكَ = ކަލާނގެއަށް އައިހަށް ލިބުނުފަހުން. ❁ مِنَ ٱلْعِلْمِ = علم ގެތެރެއިން އަދިއެންމެހާ / وحى ގެ ތެރެއިން ❁ مَا لَكَ مِنَ ٱللَّهِ = الله ގެ حضرة ން ކަލާނގެއަށް ނުވެއެވެ. ❁ مِن وَلِىٍّ = އެއްވެސް ސަހަރަދުވެރި އެއްވެސް ❁ وَلَا وَاقٍ ﴿٣٧﴾ = އަދި ސަލާމަތްކޮށްދިނުމަށް ރައްކާކުރާނެ އެހީތެރިއެއް ❁ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا = އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ފޮނުއްވީމެވެ. ❁ رُسُلًا مِّن قَبْلِكَ = ކަލާނގެއަށް ކުރީގައި رسول ން ތަކެއް. ❁ وَجَعَلْنَا لَهُمْ = އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް ލެއްވީމެވެ. ❁ أَزْوَٰجًا وَذُرِّيَّةً = އަނބިންނާއި ދަރިފަސްކޮޅު. ❁ وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ = އަދި އެއްވެސް رسول ބޭކަލަކަށް އެކަށީގެން ނުވެއެވެ. ❁ أَن يَأْتِىَ بِـَٔايَةٍ = އެއްވެސް معجزة އެއް ގެންނެވުމަކަށް ❁ إِلَّا بِإِذْنِ ٱللَّهِ = الله ގެ إذن ލިބިވޮޑިގެނޭ. ❁ لِكُلِّ أَجَلٍ كِتَابٌ ﴿٣٨﴾ = ކޮންމެ މުއްދަތަކަށް ހުންނަނީ ލިޔުއްވިފައެވެ. / ނުވަތަ الله ބާވައިލެއްވި ކޮންމެ ފޮތަކަށް ވަގުތެއްވެއެވެ. ❁ يَمْحُوا۟ ٱللَّهُ مَا يَشَآءُ = الله تعالى އެކަލާނގެ އިރާދަފުޅުވާ އެއްޗެއް ބަދަލުކުރައްވާ ފުހެލައްވައެވެ. ❁ وَيُثْبِتُ = އަދި އިރާދަފުޅުވާ އެއްޗެއް ސާބިތުކުރައްވައެވެ. ❁ وَعِندَهُۥٓ = އަދި

އެކަލާނގެ حضرة ގައިވެއެވެ. ❁ أُمُّ ٱلْكِتَٰبِ ﴿٣٩﴾ = ފޮތުގެ أصل - މައިގަނޑު. (އެއީ لَوحُ المَحْفُوظ އެވެ.
ނުވަތަ حلال އާއި حرام ކުރުގައިވިއެވެ.)❁

إِجْمَالِي މާނަ

(٣٦) އޭ رسول الله އެވެ. ކަލޭގެފާނަށް އިމާންވި މުއުމިނުންގެތެރެއިން ޔަހޫދީނަޞާރާގެ ފޮތްދީފައިވާމީހުން އުފާވޭ: (އިމާންވި މީހުންގެތެރެއިން ކަލޭގެފާނަށް އިމާންވި މީހުން) ކަލޭގެފާނަށް ބާވައިލެއްވި قرآن އަށް އުފާކުރެއެވެ. އަދި އެހެނިހެން ދީންދީންގެ أهل ވެރިންގެތެރޭގައި ބާވައިލެއްވި ބައެއް އާޔަތްތަކަށް އިންކާރުކުރާމީހުންވެއެވެ. އޭ رسول الله އެވެ. ކަލޭގެފާނު އެމީހުންނަށް ވިދާޅުވާށެވެ. މިގޮތަށް ކަލޭގެފާނަށް أمر ލިބިފައިވަނީ ހަމައެކަނި الله އަށް އަޅުކަންކުރުމަށެވެ. އަދި އެކަލާނގެއާއި ހަމައެކަލާނގެއާ ވެސް شريك ނުކުރުމަށެވެ. އަދި މިގޮތަށް ކަލޭގެފާނު إخلاص ތެރިކަމާއިއެކު އަޅުކަންކުރަނީ ހަމައެކަލާނގެއަށެވެ. އަދި މިގޮތަށް ކަލޭގެފާނު އެނބުރިހިގާވެސް ހަމައެކަލާނގެ حضرة އަށެވެ.

(٣٧) އަދި (އޭ رسول الله އެވެ!) ކަލޭގެފާނަށް ޙިކުމަތް قرآن ބާވާލި ފައްޓަވައިފިއެވެ، މިގޮތަށް އެކަލާނގެ އެޔޮ ބާވާތްތަކުގައި عرب ބަހުންނާ حكم ތަކެއްކަމުގައެވެ. (އެއީ އެޔޮތަކާއި ވަޙީގެނުނު رسول އާއި عربى އެކަކެވެ. އަދި ފުރިހަމަ އެޔޮތް އަރަބިއްޔާ މައިގަނޑު މުސްލިމުންނަށް ހަމަ عربى ބަހުންނެވެ. އެކަމުގެ ފޮތުގެ مقصد حاصل ވުން އަވަސްވުމައި ފަސޭހަވާނެއެވެ). އަދި ކަލޭގެފާނަށް علم ގެތެރެއިން ނުވަތަ وحى ގެ خبر ތަކެއް ލިބުނު ތަކެތި އައުމަށްފަހު އެ مشرك ންގެ هوى نفس އާއި އެމީހުންގެ އަމިއްލަ އެދުމާއި ކަލޭގެފާނު تبع ވެވަޑައިގެންފިއްޔާ الله ގެ حضرة ން ކަލޭގެފާނަށް އެހީވާނޭ ނުހަމައްކަލެއް دفاع ކޮށްދޭނެ ކަލޭގެފާނު ސަލާމަތްކޮށްދޭނެ އެއްވެސް (ސަހަރަފެރިއެއްވެސް މަދަދުގާރެއްވެސް) ކަލޭގެފާނަކަށް ނުވާނެއެވެ.

(٣٨) އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ކުރިންވެސް މިގޮތަށް رسول ން ފޮނުއްވިމެވެ. އަދި އެބޭކަލުންނަށް އަނބިންނާއި ދަރިފަސްކޮޅުވެސް މިގޮތަށް ލެއްވިމެވެ. (އޭގެ މާނައީ އެބޭކަލުންވެސް ބާއްވާ ހަމަ އާދަމުގެދަރިންނަށްވެއެވެ. ملائكة ބޭކަލުންނަށްވުރެ ނުލައްވަމެވެ.) އަދި އެއްވެސް رسول ބޭކަލަކަށް الله ގެ أمر ލިބުމާއިނުލައި އެއްވެސް معجزة އެއް ގެންނެވުމަކީ އެކަކަށްވެސް ކަމެއްނޫނެވެ. ކޮންމެ ކަމަކަށް ކަލައްނުވެސް އަދިކޮންމެ ކަމަކަށް ފޮތުގައި ލިޔުއްވިއެވެ. އެއީ الله ގެ قضاء قدر ނިޔާކުރައްވާފައިވާ ގޮތެވެ.

(٣٩) އަދި އެފޮތުގައި الله އެދިވޮޑިގެންނެވާ އެއްޗެއް ސާބިތުކުރައްވައި އެއްޗެއް އެދިވޮޑިގެންނެވާ އެއްޗެއް ނަހިކުރައްވައި ބަދަލުކުރައްވައި ހައްދަވައެވެ. އަދި ފޮތުގެ أصل އާއި މައިގަނޑުވެސް އެކަލާނގެ حضرة ގައެވެ. އެއީ لَوحُ المَحْفُوظ އެވެ. އަދި އެއީ حلال އާއި حرام ކުރުގައި ބައެއްބާކަލުން بيان ކުރައްވާފައިވެއެވެ. واللّه أعلم .

وَإِن مَّا نُرِيَنَّكَ بَعۡضَ ٱلَّذِى نَعِدُهُمۡ أَوۡ نَتَوَفَّيَنَّكَ فَإِنَّمَا عَلَيۡكَ ٱلۡبَلَٰغُ وَعَلَيۡنَا ٱلۡحِسَابُ ﴿٤٠﴾ أَوَلَمۡ يَرَوۡاْ أَنَّا نَأۡتِى ٱلۡأَرۡضَ نَنقُصُهَا مِنۡ أَطۡرَافِهَاۚ وَٱللَّهُ يَحۡكُمُ لَا مُعَقِّبَ لِحُكۡمِهِۦۚ وَهُوَ سَرِيعُ ٱلۡحِسَابِ ﴿٤١﴾ وَقَدۡ مَكَرَ ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِهِمۡ فَلِلَّهِ ٱلۡمَكۡرُ جَمِيعًاۖ يَعۡلَمُ مَا تَكۡسِبُ كُلُّ نَفۡسٍۗ وَسَيَعۡلَمُ ٱلۡكُفَّٰرُ لِمَنۡ عُقۡبَى ٱلدَّارِ ﴿٤٢﴾ وَيَقُولُ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ لَسۡتَ مُرۡسَلًاۚ قُلۡ كَفَىٰ بِٱللَّهِ شَهِيدَۢا بَيۡنِى وَبَيۡنَكُمۡ وَمَنۡ عِندَهُۥ عِلۡمُ ٱلۡكِتَٰبِ ﴿٤٣﴾

ތަރުޖަމާ

وَإِن مَّا نُرِيَنَّكَ = (އޭ رسول الله އެވެ!) އަދި އެހެންޏާ ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނަށް ދައްކަވާލެއްވިޔަސް. ❁ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ = އެމީހުންނަށް (مشرك ންނަށް) ދެއްވުމަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ وعد ކުރެއްވި ބައެއް ކަންތައްތައް / عقوبة އާއި عذاب. ❁ أَوْ نَتَوَفَّيَنَّكَ = ނުވަތަ ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނު މަރުގެންނަވައިފިޔަސް. ❁ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ = ފަހެ ކަލޭގެފާނުގެ މައްޗަށް واجب ވެގެންވާ ކަންތަކަކީ އިއްވައިދެއްވުމެވެ. رسول ކަން އިއްވައި ދެއްވުން ދެވެ. ❁ وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ ﴿٤٠﴾ = އަދި حساب ބެއްލެވުން ހުންނާނީ ތިމަންރަސްކަލާނގެއަށެވެ. ❁ أَوَلَمْ يَرَوْا = އެމީހުން ފަހެ ނުދެކެނީހެއްޔެވެ.؟ ނޫނީހޯދާވަތޯވެ؟ ❁ أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنقُصُهَا = ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ބިންގަނޑު މަދުކުރައްވާކަން. ❁ مِنْ أَطْرَافِهَا = އޭގެ ފަރާތްފަރާތުން. ❁ وَاللَّهُ يَحْكُمُ = އަދި الله حكم ކުރައްވައެވެ. (އެދިވޭ ގޮތެއްގެ މަތިން ކަންތައް ގެންދަވައެވެ.) ❁ لَا مُعَقِّبَ لِحُكْمِهِ = އެކަލާނގެ ކުރައްވާ حكم އަނބުރާލާނޭ إعتراض ކުރާނޭ އެ حكم އަނބުރާލާ ގޮތެއް ނުވޭ އެކަކުވެސް ނުވެއެވެ. ❁ وَهُوَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٤١﴾ = އަދި އެކަލާނގެއީ ހިސާބުބެއްލެވުން އަވަސްވެގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. ❁ وَقَدْ مَكَرَ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން މަކަރުހެދިއެވެ. ނުބައިގޮތް ހޯދިއެވެ. ❁ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ = މިމީހުންގެ ކުރީގެ މީހުންވެސް. ❁ فَلِلَّهِ الْمَكْرُ جَمِيعًا = ފަހެ އެންމެހައި މަކަރެއް خاصّ ވެގެންވަނީ الله އަށެވެ. ❁ يَعْلَمُ = އެކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. ❁ مَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ = ކޮންމެ نفس އެއްވެސް ހޯދައިގަންނަ އެއްޗެއް. ❁ وَسَيَعْلَمُ الْكُفَّارُ = އަދި ނިކަންހުރެ ކާފިރުންނަށް އެނގިގެންދާނެއެވެ. ❁ لِمَنْ عُقْبَى الدَّارِ ﴿٤٢﴾ = آخرة ގެ ދާރުގައި ހެޔޮ ނިމުން ލިބިގެންވަނީ ކާކަށްކަން. ❁ وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا = އަދި ކާފިރުން ބުނެއެވެ. ❁ لَسْتَ مُرْسَلًا = ކަލޭގެފާނަކީ ފޮނުއްވިގެންވާ رسول އެއްނޫނެވެ. ❁ قُلْ = ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ.! كَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا = ހެކިވެރިޔަކަށް ކުރެއްވުމަށް الله ފުދިވޮޑިގެންވެއެވެ. ❁ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ =

ތިމަންކަލޭގެފާނާއި ކަލޭމެންނާ ދެމެދު. ◈ وَمَنْ عِندَهُۥ = އަދި އެމީހެއްގެ ކިބައިގައިވާ މީހާއި (عبد الله بْنُ سَلاَم ކަހަލަ) ◈ عِلْمُ ٱلْكِتَٰبِ ﴿٤٣﴾ = ފޮތުގެ علم◈.

إجْمَالِي މާނަ

(٤٠) އޭ رسول الله އެވެ! އެ مشرك ންނަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ދެއްވާނެކަމަށް وعد ކުރެއްވި ބައެއްބަލާއި عقوبة އާއި عذاب ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނަށް ދައްކަވާހުރިމެވެ. ނުވަތަ އެހެންނޫނީ އޭގެކުރިން ކަލޭގެފާނު މަރުގަންނަވާ ހުރިމެވެ. ފަހެ ކަލޭގެފާނުންގެ މައްޗަށް واجب ވެގެންވާކަންކަމަކީ رسول ކަން އިއްވައިދެއްވުމެވެ. އެމީހުންނާއިމެދު ހިސާބު ބެއްލެވުން (އަދި ޖަޒާދެއްވުން) އޮންނާނީ ތިމަންރަސްކަލާނގެއަށެވެ.

(٤١) ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ބިންގަނޑު އެއްކޮޅުން މަދުކުރައްވާ އުނިކުރައްވާކަން އެމީހުންނަށް އެބަހީ: مكّة ގެ مشرك ންނަށް ފެނޭ ނުފެނޭތޯއެވެ. އަދި މިހާރު މިތިބި مشرك ންނަށްވެސް އެނގެންވާނެއެވެ. (ދިނަންދުވަހު އޮރިތައި އިސްލާމްދީނުގެ ބާރުގެ. އޭގެކުރިން ރަށްތަކުގެ ބަޔަކު. މާރަވާ އަނބުރާ ރަށްތަކެވެ. ދިފާޢުކުރުމުގެ ރަސްރަސްކަލުންވެސް އެދުރެއްވެ. އަދި الله އެކަލާނގެ އެދިވަޑައިގަންނަވާ ފަދައަކަށް حكم ކުރައްވައެވެ. ބަންދުވެވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް ކަންތައް ގެންނަވައެވެ. އަދި އޭރުން ސުވާލުގެ އިސްތިރާޙު ބަލާ މީގެތެރެއަށް ދެނީ ހަމަ ވަތަކުއިޖަރާ ކުރެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ އެކުރައްވާ حكم އަނާގެނު إعتراض އެއް ކޮށްލާ އެ حكم އަނބުރާ ގެންދާތީ އެކަކުވެސް ނުވެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ قيامة ދުވަހުން އަވަސްކޮށްނަން حساب ބެއްލެވުން އަވަސްވެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.

(٤٢) އަދި އެ كافر ންވެސް އެބަހީ: އިސްވެދިޔަ أمّة ތަކުގައިވެސް ކާފަރުންވެސް އެމީހުންގެ رسول ންނާމެދު مكر ހަދާ ނުބައިގޮތް ހެދިއެވެ. އަދި އެންމެހައި مكر އެއް خاصّ ވެގެންވަނީ الله އަށެވެ. އެބަހީ: އެންމެހައި ހަރުދަނާ ރޭވުމެއް ވަނީ الله އަށެވެ. ކޮންމެ نفس އެއްވެސް އެހެރީގައި އެއްކޮށް ނުވަތަ ކުރިއްޔާ ކުރި عمل އެއް އެކަލާނގެ ދަންނަވާ ގެންނަވައެވެ. އަދި آخرة ގައި ހެވާ ނުބައި ވަނީ ކޮންބައެއްކަމަކަން ނިކަން ހުރެ އެކާފަރުންނަށް އެނގިދާނެއެވެ. އެއީ ހެޔޮވެރި މީހުން ސުވަރުގެއަށްގޮސް ނުބައި ނުލަފާމީހުން ނަރަކައަށް ވަނުމުންނެވެ.

(٤٣) އޭ رسول الله އެވެ! އަދި ކާފަރުންގެ މީހުން ބުނެއެވެ. ކަލޭގެފާނަކީ ފޮނުއްވިގެންވާ ބޭކަލެއްކަމުގައި ނޫނެވެ. رسول ބޭކަލެއްކަމުގައި ނޫނެވެ. ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! އަހުރެންނާއި ކަލޭމެންނާދެމެދު ހެކިވެރިއަކުކަމުގައި الله ފުދިވޮޑިގެންވެއެވެ. (އަހުރެންނަކީ رسول ބޭކަލެއްކަމަށް އެކަލާނގެ ހެކިވެވޮޑިގެންވާނެއެވެ.) އަދި عبد الله بن سلام ކަހަލަ އެމީހެއްގެ ކިބައިގައި تورَاةُ ފޮތުގެ ވާހަކަތަކާއި ފޮތުގެ علم ވާ ކޮންމެ މީހަކުވެސް ހެކިވާނެއެވެ.